МІНСКАЯ ПРАЎДА

Газета заснавана 1 лістапада 1950г. | Чацвер, 1 верасня 1994 года | № 92 (10792) | Цана 30 руб.

■ Сёння — Дзень ведаў

ПОКЛІЧНАЯ МЕЛОДЫЯ ЗВАНКА

У верасні ёсць самы светлы дзень. Светлы ад радасных усмешак, ад мноства кветак у руках дзяцей і настаўнікаў, ад цёплых слоў, якія гучаць на школьных урачыстых лінейках. Гэта — першае верасня, калі поклічная мелодыя званка склікае на заняткі студэнтаў, навучэнцаў, вучняў. І нават сёлета, калі звар"яцелы рынак павымятаў з нашых кашалькоў апошнія рублі, гэты дзень адзначаецца ўрачыста.

АЛЯКСАНДР НОВІК, начальнік упраўлення адукацыі аблвыканкома:

— Напярэдадні новага навучальнага года ўступілі ў строй школы ў г.Заслаўе, пасёлку Свіслач Пухавіцкага раёна. Плануецца здаць сёлета школы ў Любушанах Барысаўскага, Томкавічах Дзяржынскага, Коласе Крупскага, Шчомысліцы і Чурылавічах Мінскага, Зазер"і Пухавіцкага і Пясчаных Салігорскага раёнаў, перавесці на газавае паліва кацельні Валожынскага і Смілавіцкага ПТВ, Чэхаўчынскай школы-інтэрната.

Да канца года настаўнікі справяць наваселлі ў 40-кватэрным доме Смалявіцкага і 36-кватэрным Уздзенскага раёнаў. Далейшае развіццё набыла матэрыяльная база навучальных устаноў.

Працягваецца стварэнне і развіццё сістэмы дыферэнцыраванага навучання, укараненне ў практыку работы школ новага зместу адукацыі. Адкрываюцца класы рознага кірунку.

Новы навучальны год трэба актыўна выкарыстаць для пераходу да сістэмы дыферэнцыраванага навучання ва ўсіх сярэдніх сельскіх школах. Яно станоўча ўплывае на вынікі адукацыйнага працэсу, дазваляе прывіваць вучням глыбокія веды.

Упраўленне занепакоена ростам злачыннасці сярод падлеткаў у гарадах Барысаве, Жодзіне, Заслаўі, Салігорску, Валожынскім, Крупскім, Лагойскім, Маладзечанскім, Старадарожскім, Чэрвеньскім раёнах. Сёлета 178 школьнікаў учынілі 193 злачынствы. У той жа час зменшылася злачыннасць сярод школьнікаў Бярэзінскага, Любанскага, Мінскага, Нясвіжскага, Стаўбцоўскага раёнаў. Значную ролю ў гэтым адыграла добрая арганізацыя летняга адпачынку. Аздароўлена больш як 48 тысяч вучняў. Дадаткова да сродкаў аб"яднання савета галіновых прафсаюзаў у чэрвені аблвыканкам выдзеліў 2 мільярды рублёў. Гэта дало магчымасць аздаравіць усіх жадаючых дзяцей.

Удасканальваем работу школ-інтэрнатаў. Другі год будзе працаваць Уздзенская санаторная школа-інтэрнат, у якой жывуць і лечацца дзеці з забруджаных раёнаў нашай вобласці.

Кожная трэцяя інтэрнатная ўстанова выхоўвае дзяцей-сірот і дзяцей, якія засталіся без бацькоўскай апекі. Мы лічым сваім абавязкам [illegible] у інтэрнатную ўстанову. Перад намі стаіць задача перадаць як мага больш дзяцей з дзяржаўнай апекі ў сем"і грамадзян. З гэтай мэтай праведзены "Дні адкрытых дзвярэй" у Салігорскім, Жодзінскім і Ждановіцкім дзіцячых дамах, што дапамагло 29 дзецям-сіротам знайсці прыёмных бацькоў.

Адным словам, праблем многа, але вырашаць іх трэба. Здолець гэта мы можам толькі творчай працай педагагічных калектываў вобласці. Спадзяюся, што кожны работнік сістэмы адукацыі прыкладзе максімум намаганняў, каб выхаваць дастойных грамадзян нашай Бацькаўшчыны.

Поспехаў вам у новым навучальным годзе!

ЭДУАРД ВАЙЦЯХОВІЧ, дырэктар Свірскага прафесійна-тэхнічнага вучылішча № 207:

— Памятаю, як сам стаяў на ўрачыстай школьнай лінейцы, нясцерпна чакаючы той хвіліны, калі настаўніца пакажа парту, за якой я буду сядзець. Вучыўся няблага. Пасля заканчэння школы мяне паклікаў званок мясцовага прафесійна-тэхнічнага вучылішча. Потым быў Беларускі інстытут механізацыі і электрыфікацыі сельскай гаспадаркі, пасля яго працаваў майстрам, старшым майстрам вучылішча, з 1986 года — дырэктар ПТВ.

Мы рыхтуем механізатараў шырокага профілю, электраманцёраў, шафёраў. Кадры ў нас вопытныя, яны сваю задачу бачаць у тым, каб узняць падрыхтоўку маладых спецыялістаў на ўзровень сучасных патрабаванняў.

ІНЕСА БАДУН, малады педагог стаўбцоўскай сярэдняй школы № 3:

— Чаму стала настаўніцай? Гэта ад мамы, Яніны Сцяпанаўны, якая ў Заямнаўскай сярэдняй школе выкладае гісторыю. Колькі памятаю сябе, марыла аб гэтай прафесіі.

Мне ніколі не забыць маіх настаўнікаў — неспакойных, шчырых, чулых і патрабавальных. Яны не толькі далі мне веды, але і выхавалі любоў да Бацькаўшчыны, навучылі не баяцца цяжкасцей, працаваць. Закончыла я сярэднюю школу № 1 г.Стоўбцы з срэбраным медалём. А пасля заканчэння з адзнакай Беларускага педагагічнага ўніверсітэта буду выкладаць родную мову і літаратуру ў сярэдняй школе № 3. Сёння я праводжу свой першы самастойны ўрок, раскажу дзецям пра жывое беларускае слова, пра яго багацце і непаўторнае хараство. Вялікі гонар для мяне жыць і працаваць на зямлі, якая дала свету народнага песняра Якуба Коласа. Сімвалічна і тое, што Якуб Колас таксама пачынаў свой працоўны шлях настаўнікам.

Пачатак новага навучальнага года супаў з правядзеннем Дня беларускага пісьменства і друку. [illegible] вучням я раскажу аб гістарычным шляху асветніцтва ў Беларусі, аб павышэнні яго ролі і значэння ў духоўным жыцці грамадства. Мы зробім завочнае падарожжа ў Полацк — калыску беларускай дзяржаўнасці і культуры, горад, які непарыўна звязаны з імёнамі асветніцы Еўфрасінні Полацкай і першадрукара Францыска Скарыны.

ІВАН КОШМАН, дырэктар Бярэзінскай школы-інтэрната:

— У школе-інтэрнаце выхоўваецца больш за 150 дзяцей. І толькі 15 з іх — сіроты, астатнія адабраны ад уласных бацькоў, якія судом пазбаўлены правоў выхоўваць тых, каго нарадзілі. Вельмі трывожыць, што разбэшчанасць, амаральнасць прыходзіць у маладыя сем"і. Нельга ж пасіўна глядзець на страшэннае вынішчэнне чалавечых душ. Трэба нешта рабіць. Тым больш што Арганізацыяй Аб"яднаных Нацый прыняты унікальны дакумент — Канвенцыя аб правах дзіцяці. Дакумент ратыфікаваны Вярхоўным Саветам нашай рэспублікі. Але ж падпісаць дакумент — мала, трэба выконваць яго. Гэта, думаецца, найпершы абавязак прававой дзяржавы, якую мы ўзяліся будаваць. А што робім, каб палепшыць адукацыю дзяцей, раскрыццё іх асобы, таленту, разумовых і фізічных асаблівасцей? На дзяржаўным узроўні перамен не назіраецца. Дзікі рынак паставіў на калені і школы-інтэрнаты. Мы цяпер не маем сродкаў, каб набыць для дзяцей хаця б самае неабходнае.

Магчыма, хтосьці скажа: у такі святочны дзень ды такія сумныя разважанні. Інакш не магу. Хачу дастукацца да сэрцаў рынычных перабудоўшчыкаў і пачуць ад іх: куды вядуць рэспубліку, ці будуць людзі жыць лепш? Дайшло да таго, што мы з вялікай цяжкасцю ўладкоўваем на працу выпускнікоў сваёй школы-інтэрната.

З гэтага навучальнага года наша школа-інтэрнат выбрала для сябе фізкультурна-эстэтычны напрамак. Прынялі на працу спецыяліста па графіцы і рысунку, кадры ў нас падрыхтаваныя. Глыбокія веды даюць дзецям фізік Г.А.Курсакова, выкладчыца замежнай мовы Л.М.Хвашчынская, выкладчыца беларускай мовы і літаратуры Т.М.Касцевіч. Нібы родныя маці, клапоцяцца аб інтэрнатаўцах выхавальніцы Л.І.Багданава, Г.С.Дабржыцкая, З.К.Карабан і іншыя.

Мы свой абавязак бачым у тым,каб кожнаму выхаванцу падарыць шчаслівае дзяцінства, каб ніхто з іх не адчуваў сябе сіратою.

Дзень добры, школа!

Фота Уладзіміра СІЗА.

РАЗМОВА АБ ЗАРПЛАЦЕ

Федэрацыя прафсаюзаў Беларусі правяла "круглы стол" па пытаннях занятасці і аплаты працы. Удзел у ім прынялі члены ўрада, Федэрацыі прафсаюзаў і аб"яднанняў наймальнікаў, прадстаўнікі Вярхоўнага Савета, шэрагу міністэрстваў і ведамстваў, навукова-даследчых інстытутаў, Цэнтра занятасці, прадпрыемстваў.

Абмеркаваны актуальныя праблемы, якія датычаць недасканаласці аплаты працы і занятасці насельніцтва. Старшыня Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі Уладзімір Ганчарык пералічыў прычыны, з-за якіх мінімальная заработная плата страціла ўсякі сэнс як эканамічная катэгорыя. Асноўныя з гэтых прычын тлумачацца, у першую чаргу, гіперінфляцыяй і зніжэннем аб"ёмаў вытворчасці. Аднак пры аднолькавым зніжэнні вытворчасці ў рэспубліках СНД у Беларусі мінімальная зарплата ў 5 разоў меншая, чым у Расіі, у 4 разы — чым у краінах Балтыі. Нават на Украіне атрымліваюць у два разы больш. Адна з эканамічных супярэчнасцей у сістэме аплаты працы ў рэспубліцы заключаецца ў неадпаведнасці мінімальнага бюджэту спажывання /спажывецкага кошыка/ мінімальнай зарплаце, яна ў 8 разоў меншая. Усё гэта, акрамя пагаршэння структуры спажывання, пагаршае культуру харчавання і здароўе людзей. Федэрацыя прафсаюзаў бачыць два шляхі выхаду з эканамічнага крызісу — ісці шляхам павышэння заработнай платы або індэксаваць даходы.

У асноўным усе сыходзіліся на думцы аб недасканаласці тарыфнай сістэмы аплаты працы, крытычным становішчы са стварэннем новых рабочых месц, якім ва ўсім свеце займаецца малы і сярэдні бізнес. Менавіта яго неразвіццё ў нашай рэспубліцы нараджае беспрацоўе ў сумных маштабах. Як афіцыйнае, так і скрытае. Асаблівая ўвага ў кожным выступленні ўдзялялася сістэме падаткаабкладання, дакладней — яе недасканаласці.

Дамінуючым у падаткаабкладанні, на думку спецыялістаў, павінен быць падатак на прыбытак.

Найбольш яркім было выступленне віцэ-прэзідэнта Беларускага саюза прадпрымальнікаў і арандатараў Беларусі Юрыя Весялова. Комплексная праграма выхаду рэспублікі з крызісу, на думку спецыялістаў саюза, узяла за аснову сацыяльна-рыначную мадэль эканомікі, аднак захавала ўвесь комплекс сацыялістычных падыходаў да вырашэння эканамічных праблем. Улічваецца ўсё, акрамя інтарэсаў людзей. Аналітычная група Саюза прадпрымальнікаў і арандатараў лічыць, што пры гіперінфляцыі ў 40 — 50 працэнтаў прывязваць заработную плату да эфектыўнасці вытворчасці — эканамічны абсурд. Заработную плату ў даны момант фарміруюць знешнія ўмовы, а не ўнутраныя намаганні рабочых калектываў.

Удзельнікі "круглага стала" вырашылі стварыць камісію з прадстаўнікоў прысутных арганізацый, якая, зыходзячы з пастаноўкі агульных пытанняў, павінна сфарміраваць прапановы для Прэзідэнта і ўрада і рэкамендаваць уключыць іх у комплексную антыкрызісную праграму.

БЕЛІНФАРМ.

■ Першае нацыянальнае свята беларускага пісьменства і друку

ПОЛЕ ДЛЯ СЯЎБЫ ДАБРА — ВЯЛІКАЕ

Хоць прэса пакуль не стала ў нашай рэспубліцы чацвёртай уладай, уплыў на грамадзян яна мае нярэдка не меншы, чым тры вядомыя. І бярэ крэпасці душ людскіх калі не ўмельствам, дык колькасцю. А ў тым, што перыядычных выданняў у Беларусі стала шмат, пераканаецца той, хто наведае выстаўку беларускай перыёдыкі, адкрытую ў Доме кнігі ў Мінску ў рамках Першага нацыянальнага свята беларускага пісьменства і друку.

Усяго адзін стэнд з дзесятка прадстаўленых на гэтай выстаўцы займаюць выданні, якія выходзілі яшчэ некалькі гадоў таму назад, — вядомыя рэспубліканскія, абласныя і раённыя газеты. Іх жыццё, цяжкае, з недахватам грошай, працягваецца і сёння, прыносячы пастаянным і верным чытачам радасць сустрэч з любімымі аўтарамі, рубрыкамі, тэмамі. Але ў апошнія два гады колькасць перыядычных выданняў у рэспубліцы падвоілася.

Арганізатарам выстаўкі — Міністэрству культуры і друку і Нацыянальнай кніжнай палаце — удалося прадставіць усе віды часопіснай, газетнай і рэкламнай перыёдыкі ўсіх форм уласнасці. На шматлікіх стэндах гэтай яркай, першай, своеасаблівай, а таму унікальнай выстаўкі — 503 газеты, 153 часопісы, 29 бюлетэняў, якія выходзяць на беларускай, рускай, украінскай, польскай і нават некалькіх мовах. Прычым цяпер мясцовыя ўлады не з"яўляюцца ўладальнікамі большасці выданняў — пераважная большасць перайшло да асацыяцый, фірм і іншых недзяржаўных структур. 52 выданні належаць самім калектывам рэдакцый.

Новыя ўмовы існавання, зразумела, ставяць перад прэсай новыя задачы. Уласна кажучы, час проста змяніў характар беларускай журналістыкі, зрабіўшы яе больш дзелавой і напорыстай, а нярэдка, на жаль, легкаважнай і злоснай. Аб гэтым гаварыў на адкрыцці выстаўкі старшыня Саюза журналістаў рэспублікі Леанід Екель, які заклікаў калег памятаць аб прызначэнні журналістаў весці сумленны і бескампрамісны дыялог з чытачамі.

Кожны дзень на выстаўцы перыядычнага друку, а яна прадоўжыцца тыдзень, аж да Дня беларускага пісьменства і друку, які адзначаецца ў старажытным Полацку 4 верасня, будзе аддадзены пэўным выданням. Першы дзень быў прысвечаны цэнтральным газетам рэспублікі, якія перажываюць цяпер новы перыяд рэарганізацыі. Пра нялёгкі лёс беларускамоўных выданняў, аб неабходнасці дзяржаўнай падтрымкі гаварыў галоўны рэдактар "Звязды" Уладзімір Наркевіч, які выказаў надзею, што і ў самы неспакойны час добрае і вечнае, пасеянае не адным пакаленнем беларускіх журналістаў, не знікне.

БЕЛІНФАРМ.

ХАРАСТВО НЕ ЗАСЛАНІЛА ПОШЛАСЦЬ

Перад апошняй нядзеляй апошняга летняга месяца маляўнічыя аб"явы ў многіх месцах горада паведамілі жыхарам Клецка, што "28 жніўня адбудзецца раённае свята народнай музыкі, фальклору і песень "Чароўны куфэрак Клеччыны".

І вось — тая нядзельная раніца. На дзіва сонечная і светлая. Як па заказу. Людзі паснедалі, паспелі абмяняцца сякімі-такімі навінамі. А ў гэты час дзесьці на вуліцы загучала песня. Ды так звонка, так меладычна і шчыра, што сядзець у хаце застаўся хіба толькі той, хто не можа хадзіць. Свята пачалося. Гэта па розных дарогах — з усходу і захаду, з поўдня і поўначы прыбылі ў раённы цэнтр самадзейныя спевакі і музыканты. Месцам іх збору быў, вядома, гарадскі парк культуры і адпачынку. Самадзейныя артысты вырашылі рухацца да яго па горадзе не моўчкі, а як бы запрашаючы да сябе жыхароў, без якіх не магло атрымацца агульнай вясёласці, сапраўднай святочнасці.

На вуліцы Савецкай, напрыклад, спыніўся аўтобус, які прывёз з вёскі Морач знакаміты вакальны жаночы ансамбль. Праўда, у яго ўваходзяць працаўніцы, рукі якіх знаюцца з работай у полі і на ферме, умеюць няньчыць дзяцей. Але душы жанчын — душы сапраўдных артыстак, якіх на дзіва шчодра надзяліў Бог і акцёрскімі здольнасцямі, і вакальным талентам. Яшчэ б! Ансамбль — лаўрэат Міжнароднага фальклорнага фестывалю, які праходзіў сёлета ў чэрвені ў горадзе Пінску.

Адна, другая песня — і на імправізаванай пляцоўцы паміж дамамі збіраецца вялікая група слухачоў, якія ўзнагароджваюць самадзейных артыстак шчырымі апладысментамі, букетамі кветак з уласных кветнікаў.

На іншых вуліцах дэманстравалі сваё музычнае і песеннае майстэрства этнаграфічная група з вёскі Цапра, ансамбль народнай музыкі Ліскаўскага Дома культуры, мастацкія калектывы і вакальныя ансамблі з вёсак Гурнаўшчына, Сякерычы, Цецеравец, Шчэпічы, Рассветнае і іншых.

Да дванаццаці гадзін дня ў гарадскім парку культуры і адпачынку было мнагалюдна. Тут, поруч з амфітэатрам, дзе павінен быў адбыцца вялікі святочны канцэрт, працавала выстаўка прадметаў ткацтва і вышыўкі, разьбы па дрэву, карцін мясцовых мастакоў, а фотаздымкі расказвалі аб развіцці раёна ў розныя часы.

Цікава, са своеасаблівым эпічным размахам ішоў канцэрт на сцэне перад амфітэатрам, які запоўнілі шматлікія слухачы. Яго натуральным стрыжнем стаў увесь цыкл работ селяніна ў полі — ад гукання вясны да радаснага дня дажынак, да багатых вяселляў і радзінаў. Аднак /дзіўная рэч!/ праграма не падалася дакучлівай, бадай, ні аднаму гледачу.

Бо сапраўды, як тут не зачаравацца прыгажосцю спеваў і танцаў дзіцячага ансамбля "Марачаначка" з Морацкай школы, якім кіруе ўлюбёны ў сваю справу музыкант і настаўнік Уладзімір Снарскі. Як не заслухацца мілагучнасцю мелодый, калі выступае мужчынскае вакальнае трыо Колкаўскага Дома культуры /калгас "Прагрэс"/ пад кіраўніцтвам Семяновіча! З якой дасканаласцю і шчырасцю гучаць галасы Марыі Полагавай, Соф"і Сасіновіч, Яўгеніі Піліпені і іншых, калі на сцэну выходзяць лаўрэаты Міжнароднага фестывалю ў Пінску! Дарэчы, М.Полагавай разам з іншымі ўдзельніцамі было дадзена права адкрыць фестывальны канцэрт. Яе выступленне надзвычай высока ацанілі фалькларысты з С.-Пецярбурга, Нідэрландаў, Польшчы.

Мала чым уступаюць тытулаваным калектывы, дэманструючы сваё майстэрства, многія іншыя групы і ансамблі. Вось, напрыклад, ансамбль народнай музыкі Ліскаўскага Дома культуры. У кожнага яго ўдзельніка сівая галава, а скрыпкі, баяны ды гармонікі гучаць так, што многіх прафесіяналаў з так званых сучасных ВІА яны заткнуць за пояс.

Падсумоўваючы ўбачанае і пачутае, хочацца адназначна падкрэсліць: нягледзячы на вельмі моцны націск з сучаснай эстраднай сцэны разнастайных поп-, рок-метал- і чорт ведае яшчэ якіх плыняў, у сэрцы селяніна-працаўніка жыве здаровае народнае разуменне эстэтычных вартасцей песні, прыпеўкі, танца і г.д. Пры выкананні гэтых твораў шчыры лірызм мяжуе з дасціпным гумарам, што не можа не падабацца гледачу і слухачу.

Між тым сучасная эстрада нясе ў вёску зусім іншае. На свята ў Клецку трапілі мінскія артысты з ансамбля "Варожкі", якім кіруе В.Літвінка. /Яны ехалі ў Ляхавічы/. Папрасілі вядучую, каб ім далі "слова". Дык вось, калі гумар частушачніцы Ліхадзіеўскай слухачы, як кажуць, яшчэ змаглі "пераварыць", хоць у ім пад канец патыхнула яўнай пошласцю, то выкананне песні спеваком Станкевічам вымусіла ўсіх прысутных апусціць ад сораму галовы. Спявак пайшоў са сцэны фактычна без апладысментаў: у песні, акрамя нецэнзуршчыны, прагучала няпрыкрытая абраза ў адрас многіх нацыянальнасцей, якія насяляюць Садружнасць нашых суверэнных дзяржаў.

Адкуль гэта і для чаго?..

Людзі горача ўзнагароджвалі апладысментамі кожны мастацкі калектыў, калі пасля канцэрта першы намеснік старшыні райвыканкома П.К.Рэуцкі і кіраўнік раённага аддзела культуры П.І.Дудук уручалі ўдзельнікам ганаровыя падарункі, а таксама на сцэне.

Іван АБАБУРКА.

ДАМЫ АД "СЯЛІБЫ"

Акцыянернае таварыства "Сяліба" не змяншае (у параўнанні з 1991 г.) аб"ёмы работ. За паўгоддзе ім асвоена на розных аб"ектах шэсць мільярдаў рублёў (у цэлым па раёне за гэты час іншымі будаўнічымі арганізацыямі — 12,6 мільярда).

Цяпер АТ будуе ў калгасе "Боркі" 7 двухкватэрных дамоў, у пасёлку Лошніца — 24-кватэрны дом для рабочых саўгаса-камбіната "Барысаўскі", у вёсцы Вуглы — 64-кватэрны дом для ЖБК-4 "Будаўнік". "Сяліба" вядзе будаўніцтва жылля ў горадзе Навазыбкаў Бранскай вобласці (па чарнобыльскай праграме).

У Барысаўскім раёне рознымі арганізацыямі ўзводзіцца больш як 200 кватэр. Будуюцца сельскія ўрачэбныя амбулаторыі ў Аздзяцічах, Зачысці, Навасёлках, гандлёвы цэнтр у Лошніцы.

Сцяпан БУКАЦІЧ.

Крымінал-тэлетайп

БАРЫСАЎСКІ "СЕРЫЯЛ"

Колькі розных гісторый вядома аб фальшываманетчыках! І на гэты раз жыхар Барысава, ужо даволі сталага ўзросту, «пракалоўся». Раніцай купіў у «мянялаў» на прывакзальнай плошчы горада 20 тысяч расійскіх рублёў. Толькі дома разгледзеў, што яны фальшывыя. Як выйсці са становішча? Барысаўская міліцыя дапамагла, раскруціўшы крымінальную нітку. Забароненым бізнесам займаўся вучань 9-га класа вячэрняй школы. Да высвятлення вердыкту за ім зачыніліся сталёвыя дзверы ізалятара.

Гаспадыня адной з кватэр дома па вуліцы Нёмана трымала на незашклёным балконе першага паверха 12 скрынак з кафельнай пліткай і... залатымі рэчамі, грашамі, заробленымі сваім мазалём на заводзе гумаватэхнічных вырабаў. Разам з кафляй зніклі заручальны пярсцёнак, пярсцёнак з рубінам, залатыя завушніцы і залаты ланцужок.

АПЕРАЦЫЯ "НЕВАД"

Не часта праводзяцца масіраваныя аператыўна-прафілактычныя мерапрыемствы з удзелам такой колькасці работнікаў міліцыі, іншых службаў. Чарговая аперацыя УУС аблвыканкома пад кодавай назвай «Невад» распачалася ў дзевяць гадзін раніцы і працягвалася цэлыя суткі. І вось першыя вынікі. Мясцоваму клубу вёскі Барань Барысаўскага раёна вернуты ўкрадзеныя той жа ноччу магнітафон і прайгравальнік, Любанскаму райспажыўсаюзу — 327 тысяч рублёў з абрабаванага склада магазіна № 14 вёскі Бобрык... Салігорскай міліцыяй устаноўлены жыхар вёскі Старыя Цярушкі, нанёсшы ў нецвярозым стане цяжкія калецтвы сваёй ахвяры на бытавой глебе.

За суткі затрымана 1.679 правапарушальнікаў, з іх за дробныя злачынствы — 96, 208 — за п"янства, 98 чалавек «адпачылі» ў медвыцвярэзніку. За рулём у нецвярозым стане затрыманы 43 шафёры, а 1.375 парушальнікаў дарожнага руху прыцягнуты да адміністрацыйнай адказнасці. Але галоўным вынікам аперацыі стала тое, што на вуліцы гарадоў і вёсак вобласці выйшла рашучая, дзейная міліцыя.

СА СМЯРОТНЫМ ВЫНІКАМ

Амаль кожны дзень у выніку транспартных здарэнняў гінуць людзі — вадзіцелі-прафесіяналы і аматары, пешаходы. На жаль, шмат якія выпадкі можна было б прадухіліць. Так, па дарозе Мінск—Чэрыкаў у тры гадзіны ночы капітана Расійскай Арміі за рулём змарыў сон, машына наехала на дрэва, а затым трапіла ў кювет. У салоне знаходзіліся 8-гадовая дачка вадзіцеля і дарослая пасажырка. Дзяўчынка памерла на месцы, а жанчына — у бальніцы.

Які прафесіянал не ведае, што пры працуючым рухавіку нельга рамантаваць транспартны сродак. Пагрэбаваў гэтым правілам трактарыст калгаса «Прагрэс». Прыпаркаваў да абочыны недалёка ад вёскі Узнога зламаны ў дарозе аўтагрэйдэр «Д-710". У час рамонту машына пакацілася назад, »майстар" апынуўся пад коламі і загінуў. А трактарыст эксперыментальнай базы «Жодзіна», парушыўшы тэхніку бяспекі ў час палявых работ на прэс-падборшчыку, апынуўся ў барабане.

Віктар БЫКАЎ, супрацоўнік прэс-службы УУС аблвыканкома.

ЗАБОЙЦА — СУЖЫЦЕЛЬ

У Барысаве ўчынена лютае забойства двухгадовага хлопчыка. Труп яго знойдзены ў кватэры маці. На ім былі відаць сляды жорсткіх пабояў. Хлопчык памёр ад страты крыві.

Па гарачых слядах работнікам міліцыі ўдалося ўстанавіць асобу падазронага. Ім аказаўся нідзе не працуючы, раней судзімы наркаман — сужыцель маці загінуўшага. Цяпер ён затрыманы і знаходзіцца пад следствам.

АД ПРЭЗІДЫУМА, ВЫКАНКОМА АБЛАСНОГА САВЕТА ДЭПУТАТАЎ

Прэзідыум і выканкам абласнога Савета дэпутатаў з глыбокім жалем паведамляюць, што 30 жніўня 1994 года пасля цяжкай хваробы памёр дэпутат абласнога Савета, намеснік кіраўніка спраў аблвыканкома Мікалай Кірылавіч ГАЙДУКОЎ.

■ Акцыянернае таварыства “Забудова”

АЗАРЫЎ САЛЮТ ПАСЁЛАК

Вытворчасць вытворчасцю, а і сацыяльныя пытанні трэба ставіць на першы план. Усё ж узаемазвязана. Паклапоцішся аб чалавеку, і гэта бумерангам вернецца на вытворчасць у выглядзе росту прадукцыйнасці працы, якасці. Менавіта падобны падыход назіраецца і ў акцыянерным таварыстве “Забудова”.

...І куфель піва бясплатна

У Чысці навучыліся праводзіць масавыя гулянні, адзначаць усенародныя святы і юбілеі. Скажыце, які вясковы пасёлак можа пахваліцца салютам ці рознакаляровым феерверкам? А ў пасёлку яны азараюць вячэрняе наваколле. Так было і на Дзень будаўніка. Хоць ён і прайшоў /адзначалі 14 жніўня/, аднак і сёння жыхары ўсё яшчэ ўспамінаюць яго. На пляцоўках выступалі калектывы мастацкай самадзейнасці, артысты Мінскага цырка. Ваенны духавы аркестр так і ўцягваў маладых і пажылых у скокі. Многія праяўлялі свой спрыт у розных забаўляльных гульнях. Латарэя на тры мільёны рублёў /у старых вылічэннях/. Больш палавіны яе білетаў выйгрышныя, прызы коштам 10 тысяч. Прыемным сюрпрызам для чысцінцаў стала і бочка піва на пяцьсот літраў. Бяры шашлык, а ў дадатак бясплатна куфель пеністага асвяжальнага напітку. Мала — налівай другі, трэці.

Увогуле, свята, як і ўсе ранейшыя, удалося. Добры зарад бадзёрасці, душэўнай разрадкі атрымалі людзі. Адміністрацыя «Забудовы» не шкадуе ні сіл, ні сродкаў для правядзення падобных мерапрыемстваў, бо каму ж яшчэ паклапаціцца аб гэтым? Уся інфраструктура Чысці — жыллё, сацкультбыт, камунальная гаспадарка — знаходзіцца на ўтрыманні акцыянернага таварыства, а кожны яго жыхар так ці інакш звязаны з ім.

Калісьці тут існавала невялікая вёска. Імпульс яе развіццю далі вялікія запасы торфу, якія разведалі побач з ёю. Паявілася торфапрадпрыемства, а з ім выраслі дамы і для яго работнікаў. Праз некалькі дзесяцігоддзяў запасы торфу аказаліся вычарпаны, і яно мяняе свой профіль. У пачатку 80-х гадоў яго пад сваё крыло бярэ адміністрацыя ўзводзімага завода буйнапанельнага домабудавання, і на ім наладжваецца выпуск чарапіцы, блокаў, тратуарных плітак.

Новыя магутнасці запатрабавалі дадатковых рабочых рук, а для іх — і даху над галавой. У пасёлку шпаркімі тэмпамі забудоўваюцца некалькі жылых мікрараёнаў. Зараз колькасць жыхароў Чысці — чатыры тысячы з лішкам. У апошні час сюды пераехала трыста пяцідзесяці сем"яў з забруджаных зон.

А зараз Чысць перажывае як бы трэцяе нараджэнне. Тут узводзіцца комплекс прадпрыемстваў з замкнутым цыклам вытворчасці — ад вырабу будматэрыялаў да здачы жылога дома пад ключ. Падобнага, бадай, не знойдзеш ні ў адным раёне, тым больш у невялікім пасёлку.

Усё сваё, не трэба браць нічога з боку. Ды і эканамічнасць якая! Зараз пяцьсот работнікаў завода буйнапанельнага домабудавання выпускаюць за год амаль сто тысяч кубаметраў жалезабетону. А на новым заводзе сілікатным 80 чалавек будуць даваць удвая больш.

Баль “каралёў” — сантэхнікаў

Мне расказвалі, як зусім нядаўна многія хадзілі да Русака (генеральны дырэктар «Забудовы») са скаргамі. Ледзь ці не кожны дзень вялікая чарга ўтваралася перад яго кабінетам. Найчасцей халоднай ці гарачай вады ў кватэрах, работа лазнева-пральнага камбіната, стан інжынерных сетак, энергазабеспячэнне, рамонт дарог і вуліц, зялёныя насаджэнні, пажарная бяспека... Ды ці мала якія праблемы узнікаюць у чалавека, вырашэнне якіх нярэдка адфутбольвалася жыллёва-камунальнай службай. Не сказаць, што там усе абыякава і раўнадушна ставіліся да заявак кватэранаймальнікаў. Аднак у яе дзейнасці было ўсё-такі многа недахопаў. Баль правілі «каралі» — сантэхнікі. Кожны з нас мае з імі кантакты і ведае, чаго яны вартыя. Любы іх візіт рэдка калі абыходзіцца без бутэлькі. І бог з ім, з гэтым частаваннем, калі б усё выконвалася своечасова. Калі прыйдзе майстар, ніхто дакладнага часу не назаве. Вось і сядзі дома цэлы дзень, чакай.

А рамонт жыллёвага фонду, падрыхтоўка яго да зімовага перыяду, прывядзенне ў добры стан інжынерных сетак, каб у халады яны не выходзілі са строю? Адным словам, трэба мець стальныя нервы, каб на ўсё рэагаваць спакойна.

За два гады памянялася пяць дырэктараў жыллёва-камунальнай гаспадаркі «Забудовы». Прапанавалі ўзначаліць яе В.М.Грынчуку. Як былы вайсковы (быў камандзірам рамонтна-інжынернай часці), Віктар Мікалаевіч прывык да парадку і дысцыпліны. Сабе ні ў чым не даваў палёгкі, таго ж патрабаваў і ад падначаленых. А тут убачыў расхлябанасць і безладнасць, схаваныя пад знешнім кіраваннем. Кацельня, водаканалізацыйная служба, рамонтна-будаўнічы ўчастак і іншыя вытворчыя падраздзяленні існавалі самі па сабе. Незразумелая аўтаномнасць, быццам бы і не існуе ў прыродзе адзінаначалля. А некіруемыя людзі паводзяць сябе па-рознаму.

Грынчук не стаў уводзіць армейскія парадкі. Проста запатрабаваў, каб кожны выконваў тое, што прадугледжана службовымі інструкцыямі і распарадкам дня, пакуль элементарную дысцыпліну. Не абышлося і без адміністрацыйных мер. Часам даволі жорсткіх. З тым-сім давялося развітацца, у тым ліку і з некаторымі «каралямі» — сантэхнікамі.

Спатрэбілася два з паловай гады, пакуль пытанне работы жыллёва-камунальнай службы не знялі з парадку дня. У час размовы Русак заўважыў: «Калі б усе нашы кіраўнікі працавалі так, як Грынчук, то і мне не было б чым займацца».

Жарт жартам, але і сёння актуальным з"яўляецца наш стары, забыты многімі заклік: кадры вырашаюць усё. Цяпер і службовы статус Грынчука ўзрос. Ён стаў намеснікам генеральнага дырэктара «Забудовы» па кадрах і сацыяльных пытаннях.

Быць аздараўленчаму цэнтру

Такую лячэбную ўстанову, як у Чысці, не заўсёды ўбачыш і ў раённым цэнтры. Тры гады назад «Забудова» за свае сродкі ўзвяла новы будынак бальніцы з палiклінікай, аздоблены знутры мармурам. Прасторныя холы, апараты для выканання ўрачэбных працэдур. Калі меркаваць па агульнапрынятых у нас стандартах, то яе 75 ложкаў і паліклінікі на 100 наведванняў у змену дастаткова для пасёлка з колькасцю насельніцтва звыш чатырох тысяч чалавек.

Праўда, яна абслугоўвае яшчэ сем вёсак, тры фельчарска-акушэрскія пункты. І ўсё ж мы не заўважылі перапоўненасці ў палатах. Магчыма, дае аб сабе знаць і тое, што мясцовыя жыхары праходзяць у бальніцы курс лячэння, а начуюць дома.

Самае ж эфектыўнае лякарства ад усіх хвароб, як нам думаецца, — гэта ветлівасць абслугоўваючага персаналу, іх шчырае жаданне як мага хутчэй паставіць на ногі чалавека. Калектыў медыкаў тут падабраўся маладзёжны. Сярэдні іх узрост — у межах 35 гадоў. А ўзначальвае яго Віктар Чарных. Пасля заканчэння медінстытута тры гады працаваў у Узденскім раёне. Затым — ардынатура і з 1991 года — Чысць. Тут жа працуе і яго жонка Валянціна Іванаўна, урач-тэрапеўт. Неўралагічным аддзяленнем загадвае Людміла Аляксееўна Багародская, кандыдат медыцынскіх навук, тэрапеўтычным — Іван Іосіфавіч Лысько, пацыенты яго жонкі Любові Станіславаўны — дзеці.

Добрых слоў заслугоўваюць і астатнія работнікі бальніцы. Нам жа хацелася б звярнуць яшчэ ўвагу на адну акалічнасць. У бальніцы на ўліку каля двухсот дзяцей з сем"яў перасяленцаў. Гэта падабаецца кіраўнік Дзяржкамчарнобыля Іван Кенік прыязджаў сюды і пагадзіўся з тым, што на базе мясцовай бальніцы варта стварыць аздараўленчы цэнтр. Тут для гэтага ёсць усе ўмовы.

Гэта пацвердзілі і камісія, у складзе якой былі работнікі ўпраўлення медзабеспячэння пацярпеўшых Дзяржкамчарнобыля . Г.С.Гур"янава і І.Я.Цітоў.

На пераабсталяванне цокальнага памяшкання пад водалячэбніцу абяцалі выдзеліць сродкі з чарнобыльскага фонду.

Цікаўлюся ў камітэце, на якой ступені вырашэнне пытання. Іван Якаўлевіч адказаў, што яно зараз у кампетэнцыі дэпартамента па аздараўленню. Яго начальнік Васіль Платкевіч на мой званок заявіў:“Ніякіх дакументаў да мяне не паступала. Напомніце, аб чым ішла размова, разбяруся”.

Аказваецца, усё абмежавалася аднымі размовамі, хоць і на высокім узроўні. Ніякіх афіцыйных дакументаў з канкрэтнымі прапановамі наконт аздараўленчага цэнтра ў Чысці не паступала. Платкевіч цяпер у курсе справы і будзе займацца ёю. А пытанняў набягае шмат. Патрэбна і з раёна хадайніцтва з абгрунтаваннем неабходнасці такога цэнтра.

Каўбасы Аўсепяна

Нездарма гавораць: чалавек мяркуе, а бог распараджаецца. Ці думаў Уладзімір Артавазавіч, што лёс так крута абыдзецца з ім? Па нацыянальнасці армянін. Нарадзіўся ў Грузіі, а жыў у Баку.

Спакойна працавалі разам армяне, азербайджанцы, рускія, беларусы, людзі іншых нацыянальнасцей.

Сябравалі, хадзілі ў госці адзін да аднаго, чужыя радасць і гора ўспрымалі як свае. Што яшчэ трэба? І незразумела, чаго не падзялілі суседнія народы і за што яны вядуць братазабойчую вайну?

— Просты чалавек выступае супраць насілля ў адносінах да такога ж, як і ён, працаўніка, хоць і іншай нацыянальнасці. Нам няма чаго дзяліць. Гэта несумленныя палітыкі такім чынам імкнуцца захаваць уладу. Сваё няўменне аздаравіць эканоміку прыкрываецца імі і варожасцю суседзяў, якія, маўляў, імкнуцца знішчыць набыты суверэнітэт, захапіць частку тэрыторыі рэспублікі, — зазначае Аўсепян. — Іх не хвалюе лёс многіх людзей, якія зрываюцца з абжытых месц.

Давялося і яму пакінуць Баку. Дзякуй жонцы Ніне Максімаўне, якая перацягнула яго ў родную Беларусь. Спачатку асталяваўся Аўсепян на Барысаўшчыне. З ахвотай узялі яго на работу ў калгас «Чырвоны наваселец». Чатырнаццаць у яго братоў і сясцёр / адна з іх ужо сама мае адзінаццаць дзяцей/. І толькі ён пайшоў па шляху дзеда і бацькі, якія былі мяснікамі.

Аўсепян будуе ў гаспадарцы каўбасны цэх, які дазволіў атрымліваць не толькі значны прыбытак, а і задавальняць у многім патрэбы мясцовага насельніцтва. Калі ж у «Забудове» вырашылі заняцца мясапрадуктамі, то перманілі яго ў Чысць. За паўгода Аўсепян узвёў па свайму праекту прасторны будынак, па сваёй жа тэхналогіі абсталяваў яго спецыяльным абсталяваннем, набытым у Германіі. А цяпер штодзённа вырабляецца 1 — 1,5 тоны каўбас — вараных і вэнджаных, сасіскі. Прычым з чыстага мяса, без мукі і крухмалу, як гэта робіцца на мясакамбінатах.

Адначасова выпускаецца 500 — 800 кілаграмаў хлебабулачных вырабаў. Гэта справа патомнага пекара Уладзіміра Арцёмавіча Саркісава, таксама армяніна і перасяленца з Баку і яго жонкі, кандытара Анжэлы Мікалаеўны.

Калектыў каўбаснага цэха «Забудовы» невялікі — крыху больш дзесяці чалавек. А забяспечвае не толькі жыхароў пасёлка і навакольных вёсак. І ў Маладзечне можна набыць каўбасы Аўсепяна ў фірменным магазіне «Віленскі шлях». Усё, што выпускаецца тут, разыходзіцца ўмомант. Смачна, каларыйна. І захоўваецца прадукт доўга. Не верыце? Паспрабуйце купіць, самі пераканаецеся.

Пётр СІДАРОВІЧ.

НА ЗДЫМКАХ: галоўны ўрач бальніцы **Віктар Чарных** з урачом **Валянцінай Чарных** і патранажнай сястрой дзіцячага кабінета паліклінікі **Галінай Сявалкінай**; агульны выгляд бальніцы; дырэктар каўбаснага цэха **Уладзімір Аўсепян** і майстар-пекар **Уладзімір Саркісаў**.

Фота Анатоля БАСАВА.

АДКУЛЬ ПРЫПЛЫЛО ТАКОЕ КІНАБАРАХЛО?

Адказ на гэтае пытанне наш карэспандэнт шукаў у гутарцы з кінамеханікам вёскі Засулле Стаўбцоўскага раёна А.В.Палешчуком.

— Анатоль Васільевіч, трыццаць гадоў таму назад я праводзіў адпачынак у вашай вёсцы. Кожны вечар з сястрой Галінай Самахвал, яе мужам Уладзімірам прыходзіў у мясцовы сельскі клуб, дзе вы працавалі кінамеханікам. Фільмы дэманстраваліся цікавыя. Гледачы, як правіла, пасля сеанса доўга не разыходзіліся, прыдзірліва абмяркоўвалі ўбачанае на экране. І яшчэ на што звярнуў тады ўвагу. На высокую якасць кінапаказу. І вось я зноў у Засуллі праводжу свае выхадныя. Дачакаўшыся вечара, спяшаюся ў СДК. І як быў здзіўлены: як і тады, за кінаапаратурай стаялі вы. Тая ж, як і 30 гадоў назад, высокая якасць кінапаказу. Вяскоўцы сцвярджаюць, што вы кінафікатар прыроджаны.

— Прыемна чуць такое. Дзякую ім. А цяпер аб тым, чаму выбраў такую прафесію. Я мясцовы. Рос у мнагадзетнай сям"і. Равеснікі мае пасля заканчэння школы ўцякалі з вёскі: хто ўладкоўваўся ў Мінску, а хто ў пошуках рамантыкі сігаў ажно на Далёкі Усход ці ў Карэлію. Балазе, завербавацца тады можна было ў сотні месц былога Савецкага Саюза. Я вырашыў застацца ў роднай вёсцы. Прызнаюся, не хацелася ісці з віламі на брыгадны двор гной кідаць. Таму вырашыў выбраць такую прафесію, якая патрэбна майму роднаму Засуллю, бо кінафікатары ў нас тады мяняліся, нібы дні на тыдні. Заняткі ў вучылішчы кінамеханікаў мяне захапілі. Менавіта там я і адчуў, што знайшоў сваю любімую справу. І вось ужо 36 гадоў служу ёй.

— Вобразна кажучы, пуцявіна сельскага кінафікатара ніколі не была ўсыпана ружамі... Па ўласнаму вопыту памятаю.

— І я ўсяго нацярпеўся. Даводзілася дэманстраваць фільмы ў халодным клубе. Бывала, глядзіш праз акенца апаратнай у залу і бачыш, як гледачы не адрываюць вачэй ад экрана, а на прамёрзлых сценах высвечваюцца сняжынкі. Але людзі заўсёды даседжвалі да канца.

— Такая моцная прыцягальнасць кінамастацтва?

— Бо было што тады глядзець. Наўрад ці хто-небудзь лічыць, што ўсё, убачанае ім у фільме, было на самай справе. У газетах і часопісах раней часта друкаваліся рэпартажы аб здымках кінакарцін, паведамлялася, што тую ці іншую ролю выконвае папулярны акцёр. Але ж сапраўды дзіўная сіла кіно. Інакш чым вытлумачыць, што, калі глядзім добры фільм, дзе іграюць таленавітыя артысты, мы пачынаем жыць адным жыццём з героямі, зусім забываючы аб тым, што карціна “зроблена”. У кнізе В.Смаля “Мастацтва быць кінагледачом” расказваецца пра хлопчыка, які шмат разоў глядзеў фільм “Чапаеў” і ўсё спадзяваўся, што яго любімы герой нарэшце выплыве. Кожны з нас, напэўна, не раз сэрцам адчуваў, што кінагерой — сапраўдны, жывы. Артысты кіно, стваральнікі экранных вобразаў нашых сучаснікаў, якіх прынялі мільёны гледачоў, становяцца ўладарамі дум: хочацца вучыцца ў іх, пераймаць іх учынкі. Ды шкада, што сённяшні кінаэкран даўно не адпавядае такім патрабаванням. Нават псіхолагі і крыміналісты прызнаюць, што сцэны жорсткасці і насілля запаланілі ўсе экраны. Сюжэты будуюцца на бойках, забойствах, дзейнасці мафіёзных кланаў. Гледачы, якія раней актыўна наведвалі кінасеансы, прыходзілі па духоўны пажытак, цяпер у клубе не паяўляюцца.

— Напэўна, спрацоўвае логіка: маўляў, навошта ісці ў клуб, калі ў кожнай хаце сваё кіно — на экране тэлевізара.

— Я з такой высновай пагадзіцца не магу. І вось чаму. Імкненне людзей разам успрымаць і тут жа абмяркоўваць падзеі ніякі тэлевізар не замяніць. Дарэчы, на экранах тэлевізараў тыя ж гангстэры “захапілі ўладу” — забойствы, кроў, здзекі... Што гэта дае нашым душам? А нічога. Калі я пачынаю аналізаваць рэпертуар фільмаў, ствараецца ўражанне, што ў тых, хто адказны за іх выхад на экран, “страха” паехала. Інакш чаму няма новых айчынных фільмаў? Кажуць, бракуе сродкаў. Дык навошта ж тады закупляць замежнае кінабарахло? На мой погляд, калі няма грошай на вытворчасць фільмаў, героі якіх прапагандуюць высокую мараль, выхоўваюць лепшыя чалавечыя якасці, вучаць гледача думаць, разважаць аб жыцці, дык лепш пачакаць, пакуль пабагацеем, а не “карміць” людзей фільмамі, персанажы якіх толькі і займаюцца тым, што пускаюць у ход кулакі, забіваюць, зневажаюць чалавечую годнасць.

— І ўсё ж, Анатоль Васільевіч, у зале бачу многа кінагледачоў (размова праходзіла ў апаратнай).

— Па-першае, сёння субота, у людзей выхадны. Па-другое, са Стоўбцаў, з Мінска прыехала моладзь да бацькоў. Юнакам і дзяўчатам усё роўна што глядзець — ім бы толькі сабрацца разам, абмяняцца навінамі, сваімі ўборамі пафарсіць. Патрэцяе, я ж ім кручу індыйскую меладрамку. Нельга скідваць з рахунку і тое, што пасля кінасеанса пачнецца дыскатэка — дзеля гэтага многія і прыйшлі ў клуб.

— А што ў апошні час дэманстравалі з беларускіх фільмаў?

— За апошнія два месяцы нічога не паступала. Дэманструю ў асноўным карціны вытворчасці ЗША і Індыі. А глядач мой — пераважна падлеткі, якіх цікавяць экранныя згвалтаванні, розныя ашаламляльныя трукі. А яшчэ ж зусім нядаўна цяжка было пераацаніць ролю кінамастацтва па сіле і маштабах уплыву на духоўнае ўзбагачэнне падрастаючага пакалення. Ды ці толькі яго. З дапамогай кінаэкрана мы станавіліся сведкамі многіх цікавых падзей, гераічных подзвігаў прадстаўнікоў сваёй Бацькаўшчыны на франтах і ў партызанскіх атрадах у гады Вялікай Айчыннай вайны, слаўных працоўных перамог, навуковых адкрыццяў і г.д. А каму сёння служыць кінаэкран?

— Рыхтуючыся да нашай гутаркі, я ўважліва прааналізаваў рэпертуар фільмаў, якія дэманструюцца ў мінскіх кінатэатрах. Тое, што ўбачыў, на жах наводзіць. Ад адных толькі назваў валасы дыбам становяцца. Вось яны: “Метадычны забойца”, “Гарачыя дзяўчынкі”, “Нумар ”люкс" для генерала з дзяўчынкай", “Мастацтва забіваць”, “Вельмі прыгожыя, каб жыць”, “Аголенае танга”, “Анёл страсці”, “Адна на мільён”, “Водар жанчыны”, “Электрашок”... Аб чым яны? Пакажу на прыкладзе апошняга фільма. У горадзе адбываецца серыя жорсткіх забойстваў. Прыёмнаму сыну лейтэнанта Паркера, які вядзе гэтую справу, прысніўся сон, у якім ён пазнае імя забойцы. Злачынцу арыштоўваюць і выносяць смяротную кару — садзяць на электрычны стул. Аднак пасля гэтага падзеі набываюць яшчэ больш неверагодны характар. Каму прыйшло ў галаву закупіць такую стужку, калі злачыннасць у рэспубліцы і так набірае абароты? Страляніна на начных дарогах, у жылых мікрараёнах, нават у кватэрах. Ці адшукае глядач у названым фільме лякарства, якое абароніць яго ад разгулу злачыннасці? Безумоўна, не. Зазначу: рэпертуар я ўзяў толькі за адзін тыдзень. А калі падлічыць, колькі такога дурноцця будзе пракручана за год? Што за псіхіка будзе ў моладзі, якая наглядзіцца такіх фільмаў-жахаў? Ці задумваецца хто над гэтым ? І апошні факт з гэтай “серыі”. Нядаўна экспертная камісія пры Дзяржрэгістры кінавідэафільмаў і кінавідэапраграм рэспублікі, разгледзеўшы прадстаўленыя кінастужкі, выдала рэгістрацыйныя пасведчанні на дэманстрацыю 19 мастацкіх фільмаў. Сярод іх — 13 амерыканскіх. Спынюся на кароценькай анатацыі. У прыватнасці, да фільма “Дзяўчынкі напракат”. Гэта — “кінааповесць аб рамантычным каханні”. Хацеў бы я сустрэцца з тугадумам-начальнікам, які купляў такі фільм, і спытаць: ці ёсць у яго ўласныя дзеці, на якіх прыкладах яны выхоўваюцца? Гэтае ж пытанне праз газету задаю і членам экспертнай камісіі пры Дзяржрэгістры нашай рэспублікі. А таксама даю параду: глядзіце, што купляеце, на што даяце дазвол.

— І я, паважаны мой суразмоўца, пасля дэманстрацыі такіх фільмаў заўсёды шукаю адказу на пытанні: куды коціцца наш айчынны кінематограф? Хто спыніць паток духоўнай атруты з-за мяжы? Ніхто не мае права калечыць нашы душы. У Беларусі шмат таленавітых людзей, якія стварылі сусветна вядомыя кінастужкі. Ім неабходна канкрэтная дапамога.

Прабачце, Уладзімір Антонавіч, але і да журналістаў у нас ёсць прэтэнзіі. На старонках газет цяпер рэдка сустрэнеш кінарэцэнзію, рэпартаж са здымачнай пляцоўкі, творчы партрэт кінаартыста, цёплую замалёўку пра сельскага кінамеханіка.

— Анатоль Васільевіч, будзем лічыць, што з сённяшняй нашай гутаркі і пачнецца вяртанне да забытай тэмы.

— Дамовіліся. Заадно перадайце беларускім кінафікатарам просьбу, каб стварылі кінакамедыю. Ды такую цікавую і займальную, каб на яе, як на пажар, беглі гледачы. А то людзі, змардаваныя бязглуздым рынкам, хутка смяяцца развучацца.

Уладзімір КОБРЫН.

Прыцяжэнне зямлі

СЫНОЎ БАЦЬКА СВАІХ КЛІЧА...

Калі пяць гадоў назад калгас “Шлях Леніна” набыў новы камбайн “Дон-1500", то ні ў інжынераў, ні ў членаў праўлення не ўзнікла пытання, каму працаваць на ім. На нарадзе механізатараў старшыня калгаса Б.Б.Шупенька сказаў:

— Праўленне вырашыла даручыць толькі што набыты “Дон-1500" механізатару Васілю Мікалаевічу Угальніку.

Вядома, прэтэндэнтаў працаваць на новым агрэгаце было нямала. Аднак у калгасе даўно ўжо заведзена: новая тэхніка замацоўваецца за тым, хто сваёй працай даказаў, што зможа выкарыстоўваць машыну з поўнай аддачай, што яна не апынецца праз месяц-другі пад плотам з-за няспраўнасці.

У адносінах да В.М.Угальніка такіх сумненняў не было. Трынаццаць сезонаў адпрацаваў Васіль Мікалаевіч на збожжаўборачным камбайне “Ніва”. “Палявы карабель” заўсёды быў спраўны і дагледжаны. З году ў год камбайнер займаў першыя месцы па намалотах збажыны не толькі ў калгасе, але і раёне.

Як мае быць рыхтаваўся В.М.Угальнік і да чатырнаццатага жніва. Перагледзеў кожны вузел камбайна, змазаў паверхні дэталей, тое-сёе замяніў, адрэгуляваў. І на табе: трэба перасядаць на другі камбайн.

Усхваляваны аказаным даверам, Васіль Мікалаевіч падзякаваў за тое, што праўленне давярае яму, а затым сказаў:

— Калі так ужо атрымалася, што мне давядзецца працаваць на “Доне”, то я прашу “Ніву”, на якой я ўбіраў збажыну ўсе апошнія гады, замацаваць за маім сынам Сяргеем.

Трэба сказаць, што Сяргей, яшчэ будучы школьнікам, улетку дапамагаў бацьку на ўборцы, быў у яго экіпажы памочнікам. Прапанову паважанага ў гаспадарцы механізатара падтрымалі. Так у калгасе “Шлях Леніна” стала два камбайнавыя экіпажы Угальнікаў — бацькі і сына.

Сёлета па тэмпах уборкі калгас “Шлях Леніна” ішоў у ліку першых у раёне.

— Стараліся камбайнеры, — гаворыць Б.Б.Шупенька. — Праўда, ураджаем мы не задаволены. Засуха паўплывала і недахоп мінеральных угнаенняў ... Хто добра працаваў на жніве? Ды ўсе імкнуліся не падкачаць. Сярод тых, што працавалі на “Донах”, найвышэйшы паказчык мае В.М.Угальнік. За дзень разам з памочнікам, таксама сваім сынам, да 50 тон намалочвалі. На “Ніве” найбольшы намалот у Анатоля Казака, які працаваў разам са сваім братам Аляксандрам.

На заўвагу, што ў гаспадарцы на ўборцы было некалькі сямейных экіпажаў, Браніслаў Браніслававіч зазначыў:

— У нас членамі сям"і Васіля Мікалаевіча Угальніка былі ўкамплектаваны два камбайнавыя экіпажы. Сам Васіль Мікалаевіч з сынам Васілём шчыравалі на “Доне”, яшчэ два яго сыны Сяргей і Аляксандр, працавалі на “Ніве”.

І сёння нельга не ўспомніць гарачыя жнівеньскія дні... Ішла адзінаццатая гадзіна, калі я з калгасным шафёрам прыехаў на жытнёвы палетак, што раскінуўся за кіламетр ад вёскі Баброва. На жоўта-залатым фоне азіміны здалёк быў відаць чырвоны камбайн “Дон-1500", які раз за разам абыходзіў палетак.

— Трэба пад"язджаць, — зазначыў вадзіцель. — Бункер поўны зерня.

Пакуль ішла выгрузка намалочанага збожжа, гутару з камбайнерам В.М.Угальнікам. Загарэлы, энергічны, ён расказвае пра сябе і сваю работу сціпла, коратка.

— Добра, — зазначае механізатар, — што гаручага хоць на жніво раздабылі. Прынамсі, па гэтай прычыне прастояў не было. Засуха падкасіла ўраджай. Вось і тут, паводле маіх прыкідак, намалочваем не больш як па 20-22 цэнтнеры зерня.

Як толькі машына з поўным кузавам свежага збожжа ад"ехала, камбайн тут жа рушыў па загоне. Твар Васіля Мікалаевіча пасвятлеў ад задавальнення.

— Гэта павёў “Дон” сын Вася, — сказаў ён. — Ва універсітэце механізацыі вучыцца. На трэці курс перайшоў. Зараз на канікулах. А памочнікам маім на камбайне стаў яшчэ ў школьныя гады.

Расказаў В.М.Угальнік і пра астатніх сваіх сыноў — Сяргея і Аляксандра. Яны таксама пайшлі бацькавай дарогай, змалку пачалі праяўляць любоў да тэхнікі, асабліва той, якой апрацоўваюць зямлю, убіраюць вырашчаны ўраджай. Сяргей, напрыклад, зараз таксама займаецца ва універсітэце механізацыі на чацвёртым курсе. На практыку яго накіравалі ў родны калгас. І ён зноў сеў за штурвал “Нівы”, на якой калісьці працаваў бацька. А ў памочнікі ўзяў старэйшага брата Аляксандра, які пасля заканчэння радыётэхнічнага інстытута жыве і працуе ў Мінску, але летам бярэ водпуск і прыязджае да бацькоў дапамагаць убіраць ураджай.

Зрабіўшы ладнае кола па жытнёвым палетку, магутны “Дон-1500" плаўна, можна сказаць, нават мякка зноў наблізіўся да месца, дзе выгружалася з бункера збожжа. Васіль Мікалаевіч развёў рукамі, даючы зразумець, што яму трэба за штурвал. Затым лёгка па прыступках падняўся ў кабіну камбайна. Сын Вася перадаў штурвал і заняў сваё звычайнае месца. Агрэгат пайшоў далей, зразаючы жняяркай шырокую паласу спелага жыта.

Іван СІЛЯЎКА.
Лагойскі раён.

■ Судьба

ЧЕЛОВЕК, КОТОРЫЙ ПОБЕДИЛ СЕБЯ

Жизнь прожить — не поле перейти. Судьба Александра Матвеевича Левши достойна книги. И, пожалуй, не одной. Очень многое вобрала она в себя: и радостного, и горького. Но несмотря на все трудности, невзгоды Александр Матвеевич сумел выстоять. Это ли не достойный пример нынешнему поколению!

В неполных семнадцать лет Александр Матвеевич становится учителем и одновременно — заведующим начальной школы в одной из деревень бывшей Волынской области. Но недолго пришлось ему учительствовать. Грянула война. Творилось что-то страшное, — вспоминает он, — люди, захватив необходимый скарб, гонимые страхом, бежали кто куда.

Вернулся на родную Борисовщину и Александр Левша. А спустя некоторое время решил уходить к своим, на восток. Тайком покинул отчий дом.

Но не дошел Александр до линии фронта. Попал в партизанский отряд. Стал разведчиком. После прихода в эти места Красной Армии был зачислен бойцом второй Новгородской инженерно-технической бригады.

... Немцы переправили на левый берег реки орудие, пытаясь прямой наводкой добить советский танк, который застрял на переправе. Но отвесные берега реки мешали им. Вокруг рвались снаряды. Танк надо было любой ценой вывести из-под огня. Левша и еще несколько бойцов притащили телеграфный столб. Распилили его, обвязали тросом, опустили в яму и засыпали песком. Свободный конец закрепили за крючья танка и буксировочного трактора. Трактор дал газ, стальная сеть тросов приподнялась над землей — и танк медленно выполз на берег, уйдя из-под обстрела.

В одном из таких боев Левша был ранен, контужен. Очнулся в полевом госпитале. Комиссия признала его годным к нестроевой и направила в запасной полк. Александр ослеп на один глаз. Но в этом никому не признался, считая недуг временным явлением. И по-прежнему хотел на фронт. Александра дважды зачисляли в команду отправки в тыл. Но каждый раз, как только паровоз оповещал гудком об отправлении, Левша исчезал. А потом приходил к командиру запасного полка майору Ключину, сочинял историю о том, как отстал от поезда. Майор распекал его, стучал кулаком по столу, грозился трибуналом. Потом хлопал Александра по плечу и отправлял на хозяйственные работы. А когда его зачислили третий раз в команду отправки куда-то за Урал, Александр решил больше не хитрить. Пошел к командиру полка и все рассказал ему. Майор внимательно выслушал Александра и сказал:

— За правду — спасибо. По закону я не имею права направить тебя на фронт. Но и мешать не стану. Сегодня прибыл представитель от мотострелков за специалистами. У тебя какая специальность?

— Учитель.

— Это же сугубо гражданская. Тут военная нужна. Если спросит, скажи ему, что ты по специальности кузнец. А там видно будет.

... Строй был жиденьким. Молоденький лейтенант заглядывал в листок бумаги, называл фамилии бойцов. Дошла очередь и до Левши. Он, как положено, вышел вперед.

— Специальность?

— Кузнец, товарищ лейтенант!

— Кузнец? — переспросил лейтенант и с любопытством посмотрел на Левшу.

— Так точно!

Лейтенант пожал плечами: с такой специальностью ему приходилось встречаться впервые. Посмотрел в список. Там против фамилии Левши стояло: кузнец. Лейтенант еще раз посмотрел на Левшу и сказал: Не знаю, какой ты кузнец, но что боец отличный — по выправке видно. А такие нам нужны.

Так Левша стал бойцом 24-го отдельного ордена Красной Звезды мотострелкового батальона.

За проявленное мужество и отвагу Александр Левша был награжден орденом. А войну закончил в местечке Пилау.

В первый же месяц после окончания войны Александр мог демобилизоваться, но не пожелал. Лишь в октябре 1946 года был уволен в запас. Вернулся в родную деревню Холхолица в Борисовском районе. А на следующей неделе с волнением перешагнул порог местной начальной школы.

В феврале 1950 года Александра Матвеевича назначают заведующим школой в деревне Кричино Слободского сельского Совета Борисовского района. С каждым годом росло число учащихся. У Александра Матвеевича появлялись все новые и новые заботы. Через два года из неполной средней школа стала средней. И директором ее был назначен Левша. Теперь не только надо было учить детей, но и учиться самому.

В свои неполные сорок лет Александр Матвеевич становится студентом химико-биологического факультета БГУ.

Потекли годы учебы и работы. Домой Александр Матвеевич часто приходил, когда дети уже спали, а жена просматривала последние тетради своих учеников. После ужина планировал, с чего начнет завтрашний день, а потом садился за выполнение курсовых работ.

Университет Левша окончил успешно. Но тут дали о себе знать боевые ранения и контузия. Он начал быстро терять зрение.

Врачи пытались хотя бы частично сохранить ему зрение. Но безуспешно...

Еще находясь на больничной койке, Александр Матвеевич начал готовить себя к преподавательской деятельности. С такой мечтой он вернулся домой. Но где это видано, чтобы совершенно слепой человек преподавал, да еще в школе. Тут и зрячий за классом не уследит...

Шли месяцы, и об Александре словно забыли. Хотя он напоминал о себе и в школе, и Борисовском районо. Но каждый раз при встречах ему маленько предлагали еще отдохнуть. Отдых Левша использовал по-своему. Он упорно тренировал память. Глубокими ночами, когда село спало крепким сном, Левша выходил на улицу, осторожной, мягкой походкой подходил к калитке. Возле своего дома он ходил свободно. Но, конечно, его целью была школа. В одну из ночей Александр вышел за калитку. Вот и школа. Он осторожно постучался. Открыв дверь, сторожиха только всплеснула руками:

— Бог с тобой, Александр Матвеевич. Да как же это так? Не заблудился ли? Да что стоишь, заходи.

И он вошел без чьей-либо помощи в здание школы. А потом медленно двинулся по коридору в сопровождении сторожихи. Каждый его шаг глухо отдавался в пустом здании. Несколько раз сторожиха забегала вперед, заглядывала в лицо, но ее сомнения тут же гасли: он был слеп.

Возле каждой двери останавливался, называл класс. В сопровождении сторожихи обошел всю школу и лишь дважды ошибся, назвав не те классы. И так, из ночи в ночь, он посещал школу. А днем, когда все домочадцы уходили по своим делам, он начинал вести уроки по химии и биологии. Восстанавливал в памяти каждый параграф в учебнике. Помогали ему жена Мария Федосеевна и старший сын Евгений. С каждым днем Левша чувствовал себя все увереннее. Стал упорно добиваться возвращения в школу в качестве учителя. Ему не отказывали, но и не говорили “да”. Левша не сдавался, писал в разные инстанции. Но никто не решался взять на себя ответственность и положительно решить вопрос о принятии его на работу. Не добившись успеха на месте, он отправляется в Минск, идет на прием в высокие кабинеты. Доказывает, что слеп зрением, а не разумом. Вопрос решается положительно. Левша назначается в свою родную школу преподавателем химии и биологии.

Потекли дни напряженной работы. Но не чувствовал он этой тяжести. Александр Матвеевич радовался каждому проведенному уроку. К нему часто наведывались комиссии. И каждая из них давала высокую оценку мастерству ведения урока и хорошим знаниям учащихся.

После выхода на пенсию Александр Матвеевич проработал еще два года преподавателем, а потом освоил профессию слесаря в учебно-производственном предприятии слепых в городе Борисове.

Успокоение для себя Александр Матвеевич находит в повседневном труде.

Двоих сыновей и дочь воспитали Александр Матвеевич и Мария Федосеевна. Встали дети на крыло и вылетели из отчего гнезда. Старший, Евгений,— инженер, трудится в совхозе “Лошница”. Второй сын, Федор, — военный. Сейчас он подполковник, кандидат технических наук.

Сложная судьба выпала на долю Александра Матвеевича. Но он сумел преодолеть все трудности. Выстоять, не сломаться. Быть всегда нужным людям. А это очень важно.

Михаил КОРШУНОВ.
Борисовский район.

МІНСКАЯ ХРОНІКА

СЁННЯ Ў ШКОЛУ

Каля 245 тысяч юных мінчан сёння пачынаюць новы навучальны год. Іх прымуць 236 школ — агульнаадукацыйных, санаторналясных, інтэрнатаў. Заканчваецца будаўніцтва дзвюх новых школ у Маскоўскім і Фрунзенскім раёнах.

ПАШЫВАЧНЫ НА ПАДШЫПНІКАВЫМ

На Мінскім падшыпнікавым заводзе пачынае работу пашывачны цэх. Ён будзе выпускаць не толькі спецвопратку для патрэб прадпрыемства, але і іншы швейны асартымент для рэалізацыі праз гандлёвую сетку.

ДОБРАЯ ВЕСТКА

Генеральны дырэктар НВА “Інтэграл” Віктар Емяльянаў і дырэктар упраўлення па маркетынгу завода імя Дзяржынскага Уладзімір Гаравой сталі ганаровымі грамадзянамі штата Тэнесі /ЗША/. Менавіта яны прывезлі ў рэспубліку добрую вестку: праграма НВА “Інтэграл” па канверсіі вытворчасці прызнана ўрадам ЗША лепшай сярод прадпрыемстваў былога Саюза, што працуюць на ваенныя патрэбы. Гэтая перамога, паведамляе Белінфарм, дапаможа “Інтэгралу”, які апынуўся сёння ў вельмі цяжкім становішчы, вырашыць многія вытворчыя праблемы. Ужо ў бліжэйшы час на прадпрыемствы НВА паступіць сучаснае тэхналагічнае абсталяванне на суму 7 мільёнаў долараў.

І ЗНОЎ ПА ШПАЛАХ...

З сённяшняга дня ў тры разы павышаецца кошт білетаў на прыгарадным чыгуначным транспарце. Цяпер, каб даехаць электрычкай з Мінска да Барысава ці Маладзечна, пасажыру трэба дастаць са свайго кашалька не 90, а 270 рублёў. Кіраўніцтва Беларускай чыгункі зноў спасылаецца на высокі кошт энергарэсурсаў.

З ДАПАМОГАЙ АЎТАМАТЫКІ

У Мінскім гарадскім камітэце прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя ўведзены ў эксплуатацыю апаратна-праграмны комплекс. З яго дапамогай вядзецца аўтаматычны збор, апрацоўка і аналіз экалагічнай абстаноўкі ў беларускай сталіцы. Як паведаміла газета “Вечерний Минск”, камп"ютэр строга сочыць за станам атмасферы, вады, кантралюе ход экалагічнай экспертызы.

З КАЛЕКЦЫІ “ЖЫЛЬБЕЛА”

У мастацкім цэнтры “Жыльбел”, што ў Траецкім прадмесці, адкрылася выстаўка з яго калекцыі. Дэманструецца звыш 300 твораў жывапісу і графікі.

ВАЕННЫМ — СТАТУС ВУЧОНЫХ

З сённяшняга дня пры Мінскім ваенным камандным вучылішчы па спецыяльнай праграме пачынаюцца заняткі ваенных ад"юнктаў. Як вядома, на базе гэтай навучальнай установы фарміруецца Ваенная акадэмія рэспублікі.

ЗА РАЗМОВЫ І ТЭЛЕГРАМЫ

Тыдзень назад былі павышаны тарыфы на тэлефонныя размовы з абанентамі ў краінах СНД. А цяпер у сярэднім больш чым у два разы павялічаны кошт гэтых паслуг і ў межах рэспублікі. Мінута тэлефоннай размовы ў межах вобласці з сённяшняга дня каштуе 12 рублёў, а па рэспубліцы — 24 рублі. За адно слова тэлеграмы трэба плаціць 3 рублі, а калі яна тэрміновая — 6 рублёў.

Падрыхтаваў
Павел ЖУРБА.

В предлагаемой ниже публикации “Рыба-загадка” мы рассказываем об угрях. Знаем, что водятся они в озере Нарочь. Угри чувствуют здесь себя превосходно. А вот есть ли эта рыба в других местах?

РЫБА-ЗАГАДКА

ВЕЧЕР душного жаркого дня. Солнце скрылось за лесом. Ветер улегся в травах, и вода стала зеркалом. Пахнет погожим сеном, пижмой. Сухо трещат кузнечики и скрипят уключины лодок — ставим снасть на угрей. Снасть современная — бабышка из белого пенопласта, и от нее в глубину — леска с грузом. Приманка — пучок почти сварившихся в банке червей.

Теперь только ждать, сидя у костерка. Бабышки стоят рядком от берега к берегу. Их видно даже в потемках при свете звезд. Если какой-нибудь поплавок «покинул строй», значит, увел его угорь. С темнотой эта странная рыба выходит кормиться.

Я, новичок, радуюсь тишине, огню костра, зеркальной воде, чмоканью подлещиков в заводи. Но опытные ловцы хорошо знают: угри лучше ловятся в дождь, в непогоду, почему-то очень любят грозу. Это наблюдение подтверждается — белый строй поплавков сегодня никем не нарушен. Близко к полуночи светим фонариком на воду — никаких изменений. Под погремушки кузнечиков засыпаем в палатке.

Утром — туман. Травы согнуты тяжестью предосенней росы. Фыркает где-то лошадь в лугах. Что там на воде с поплавками? «Есть один червячок...» — нарочито небрежно отзываются с лодки. Угрей тут, смотря по размерам, называют либо «червями», либо же «анакондами». То, что снимаем с крючков, тянет лишь на «червей» — каждый угорь примерно по локоть. Все живые, скользкие — удержать в кулаке невозможно. И, конечно, эта странная темно-зеленая с белыми животами добыча на рыбу никак не похожа — змеи!

Мальчишкой, помню, разглядывая репродукцию фламандской картины «Рыбная лавка», я был поражен: зачем же вместе с рыбами продавать змей?! Позже узнал: то были угри. Увидел эту рыбу впервые, уже работая в «Комсомолке». Юхан Смуул пригласил меня в гости в Эстонию, на остров Муху. Там с рыбаками мы выбирали из моря перемет. На крючках висели уснувшие за ночь крупные окуни и живые, отчаянно не хотевшие переселяться в лодку, угри. По стандартам моих подмосковных друзей, то были «анаконды», удержать без «рабочей рукавицы» их было нельзя.

В обед за столом Смуула мы лакомились угрями. Жирная сладкая рыба шла только с уксусом. Но соседский рыбак принес тройку копченых угрей, и я понял, почему эта рыба для прибалтийских гурманов ценится выше любой другой.

Позже для передачи «В мире животных» снимали мы ловлю угрей. Проверяли их на живучесть, способность двигаться посуху (по росной траве), брать верное направленье к воде. И всякий раз, наблюдая угрей, я думал: змея же, змея! Однако к змеям угри имеют такое же отношение, какое киты к рыбам. Сходство лишь внешнее. Угорь — рыба, правда, очень своеобразная.

В ЦЕНТРАЛЬНОЙ России угря не знают. Зато в реках, в прудах и озерах Прибалтики угорь всегда был рыбой обычной. Это касалось и всей Европы, реки которой текут в Атлантику. Рыбу всегда ловили в Исландии, Англии, Франции, Италии, Германии, в скандинавских странах, в части российских, связанных с Балтикой, вод.

И со времен Аристотеля было тайной: как эта рыба рождается? Никто, никогда не видел, как нерестятся угри. Полагали, что они «зарождаются из озерного ила» или что в угрей иногда «превращаются дождевые черви». Ученые-ихтиологи улыбались, читая просвещенных своих предшественников. В прошлом веке уже понимали, что угри нерестятся где-то в соленой воде океана. Однако места нереста и пути миграции змееподобных рыб были проведаны только в начале этого века.

Сегодня известно: личинки угрей (крошечные двухмиллиметровые прозрачные существа) появляются в толще воды знаменитого Саргассова моря и являются частью его планктона. Они поднимаются к поверхности океана и постепенно превращаются в плоские стекловидные листики — не очень заметные для хищников и хорошо приспособленные к океанскому дрейфу.

Транспортным средством в Европу для них является Гольфстрим. Не быстро, но верно, могучее течение несет личинки к пресной воде. Полупрозрачные плоские «листики» превращаются постепенно в «стеклянные гибкие палочки» размером в половину карандаша. Исландии они достигают на третий год странствия, Скандинавии — на четвертый и пятый.

В пресной воде полупрозрачные змейки превращаются в угорьков — прожорливых донных хищников, не брезгующих ни живым, ни мертвым мясом, поедающих лягушат, улиток, рыбешек, червей и растительный корм.

В любой книжке об этой рыбе мы найдем утвержденье: угри ночами по мокрым травам способны переползать из водоема в водоем, даже кормиться могут на суше, отдавая предпочтенье молодому гороху. Физиология рыбы как будто дает такую возможность. Угорь лишь треть кислорода усваивает жабрами, две трети — слизистой кожей. Но вот в переведенной недавно с английского книге читаю: «Вопреки распространенному мнению по земле угри не путешествуют, а в изолированные водоемы проникают через подземные водотоки». Сказано категорично, однако неубедительно. Что значит подземные водотоки? Их ведь немного. А может быть, все-таки ночью по росным травам? Свидетельство очевидцев (видел сам!) услышать было бы интересно.

Есть чему удивиться. Но это все-таки рыба

В ПРУДАХ и озерах угри растут и нагуливают жирное тело (по Сабанееву) до четырех килограммов веса. Рыба эта ночная, днем предпочитает отлеживаться, «свернувшись веревкой» в укромных илистых и тенистых местах. Все рыбы обладают исключительным обанянием, угорь среди них — рекордсмен. Знатоки говорят: «В незагаженное прежде Онежское озеро довольно было уронить несколько капель розового масла, чтобы угорь почувствовал его присутствие». Приманку-насадку угорь находит легко и жадно хватает ее, оказываясь на крючке «автоматически». Немалых усилий стоит извлечение крючка из усеянной мелкими зубами пасти.

На рану рыба-змея крепка. Обильная слизь помогает быстро ранение залечить. А кровь угря считается ядовитой.

Живучесть угря велика. «Во влажном прохладном погребе угри, на пробу, жили до семи—восьми дней».

Срок жизни угрей в природе (до поры размножения, означающего также и смерть) — от семи до пятнадцати лет. Но в маленьком, лишенном выхода водоеме подопытный угорь (по Сабанееву) прожил тридцать семь лет. Рыба эта очень подвижная. Все время ищет жизненное пространство. Из Средиземного моря часть угрей попадает в Черное и отсюда в некоторые реки этого бассейна. Из рек, текущих в Балтийское море, по каналам и разветвленным, не всегда означенным на картах капиллярам водной системы, угри достигают Волги и некоторых ее притоков. Но это «заблудшие» угри. Пути назад, в океан для них нет.

Любопытно, что в пресных водах обретаются почти исключительно самки угрей. Более мелкие (до пятидесяти сантиметров) самцы держатся прибрежной зоны морей или же в устьях рек. Они ожидают, когда половозрелые самки рунным (массовым) ходом начнут скатываться из пресных вод в море, и тут начинается совместное свадебное и последнее путешествие змееподобных рыб. (Отнерестившись, угри погибают).

Еще в пресной воде самки обретают брачный наряд: становятся желтыми, потом серебристыми, у них увеличиваются глаза. Попав в соленую воду, угри перестают питаться. Созревание половых продуктов (икры и молок) идет за счет жира, накопленного в теле угрей. Жиром же обеспечиваются энергетические затраты движения против Гольфстрима. Не слишком хорошие пловцы (около пяти километров в час), угри к Саргассову морю обречены плыть долго. От истощенья у них размягчается скелет, они слепнут, теряют зубы.

Некоторые ихтиологи считают, что все угри гибнут в пути, не достигнув места, где должны нереститься. И свадебная их одиссея всегда кончается драматически — «у них изначально нет сил достигнуть Саргассова моря». Кто же, однако, там нерестится? Полагают, что нерестятся угри, которые вырастали в пресных водах Америки, и которые в близкое Саргассово море добираются без труда. Они, как считают, поставляют личинки, которые Гольфстрим уносит в Европу. Но это только предположенье, нуждающееся в подтверждении. Во всяком случае вылавливать всех угрей, валом идущих по рекам Европы «на гибель», пока считают опасным, вдруг часть из них Саргассова моря все-таки достигает...

Большинство живых организмов чутко реагирует на соленость воды. Пресноводные в океанской воде погибают, морские организмы не живут в пресной. Угри, как видим, интересное исключение. Часть жизни они проводят в соленой воде, другую — в пресной. Но исключение не единственное. Вспомним лососей — кету, горбушу, кижуча, нерку, чавычу. Та же история: часть жизни в пресной воде, а часть — в соленой. Но есть и большое различие. Лососи в пресной воде (в чистых ручьях и речках) рождаются и скатываются в океан, где вырастают в огромных и сильных рыб, которых инстинкт размноженья влечет опять в пресноводные речки. Угри же в океане родятся, а вырастают (чтобы стремиться потом на родину) в тихой пресной воде прудов и озер.

ВЫ СПРОСИТЕ: а ловля угрей в Подмосковье, как попали они сюда? Конечно, не своим ходом! Уже много лет в значительные водоемы серединной России угрей поселяют. Маленькими («стеклянными») их ловят французы в момент, когда из океана огромным числом они устремляются в реки. В воде, насыщенной кислородом, маленьких угрей самолетами доставляли и выпускали в Селигер, Сенеж, в хранилища, из которых Москва пьет воду. Угри тут чувствуют себя превосходно и очень изобретательно расселяются, пользуясь малыми водотоками, болотцами и канавами, а может быть, все-таки ползают и по травам.

Мы ловили угрей на реке Озерне. Но попадаются они иногда и в торфяных ямах, в затопленных карьерах. Представляете удивление рыбака — ловил карасей, а выудил вдруг нечто, похожее на змею. Опытный рыболов обрадуется, новичок же может и испугаться.

Угри, поселенные в водоемы «на вырост»,— заложники своей судьбы, на нерест им не выбраться. Два исхода — состариться и умереть, либо попасть на крючок. При таком положении прироста угрей быть не может. Только убыль. Восполнять ее можно, выпуская все новые партии молоди. Пока, несмотря ни на что, этот процесс не прерван.

В. ПЕСКОВ.
Фото автора.
"Комсомольская правда"

■ Сярод кніг

СТВАРАЛЬНЫ РУХ ЖЫЦЦЯ

Выдавецтва “Мастацкая літаратура” выдала новую кнігу народнага пісьменніка Беларусі Івана Чыгрынава “Паміж сонцам і месяцам”. У яе ўключаны публіцыстычныя артыкулы, дзённікавыя нататкі, эсэ, штрыхі да партрэта вядомых пісьменнікаў, інтэрв"ю, адказы на пытанні літаратурных анкет. Амаль у кожнай публікацыі — подых сучаснасці, хаця кніга пісалася больш двух дзесяткаў гадоў.

Многія старонкі гэтага зборніка — роздум пісьменніка пра сённяшні стан роднай літаратуры, пра адраджэнне гістарычнай і нацыянальнай культуры. Чытаючы артыкулы “Кожны шукае сябе”, “Паміж сонцам і месяцам”, “Бабруйскі кацёл”, “Хто пойдзе да нефармалаў”, як быццам неўпрыкмет уступаеш у дыялог з аўтарам. Відаць, найперш таму, што пранізліва, з глыбокай трывогай піша Іван Чыгрынаў пра бездухоўнасць, пра падзенне культурнага ўзроўню людзей пры ўваходжанні ў звар"яцелы рынак. На канкрэтных прыкладах аўтар кнігі паказвае, што абездухоўлены народ — цёмная маса, якую любы вар"ят можа скіраваць куды толькі душа яго пажадае. Нататкі Івана Чыгрынава прымушаюць суперажываць. Яго хваляванне перадаецца чытачам.

Іван Чыгрынаў — ваенны пісьменнік. Не абмінае ён ваенную тэму і ў названай кнізе, гаворыць пра судакрананне вайны з днём сённяшнім.

Алесь КАРЛЮКЕВІЧ.

■ Наука — производству

БЕЗОТВАЛЬНАЯ ОБРАБОТКА ПОЧВЫ

под посев озимых зерновых в экстремальных условиях

К обработке почвы под посев озимых зерновых культур предъявляются особенно жесткие требования, так как малейшее отступление от них ухудшает условия появления всходов, снижает зимостойкость растений. С другой стороны, обработка почвы обусловлена коротким периодом между уборкой предшественника и посевом озимых, во время которого требуется провести ряд приемов по борьбе с сорняками, рыхлению, крошению, уплотнению и выравниванию поверхности в соответствии с агротехническими требованиями. Особо сложно выполнить все это в экстремальных засушливых условиях, которые наблюдаются последние годы в республике. Во время такого лета недостаточно структурные почвы, особенно тяжелые, настолько сильно пересыхают и уплотняются, что становится практически невозможным выполнение плужной обработки. В результате нарушаются оптимальные сроки обработки почвы и посева, они смещаются с августа-сентября на сентябрь-октябрь, а это приводит к резкому ухудшению качества посева.

На легких почвах, хотя и удается в оптимальные сроки провести вспашку, однако при последующих раздельных операциях сильно распыляется почва, возникает ветровая эрозия, затрудняется работа агрегатов, не достигается требуемое качество семенного ложа.

С учетом сказанного НПО «Белсельхозмеханизация» разработало технологию безотвальной обработки почвы под посев озимых зерновых в засушливых экстремальных условиях и по инициативе областного комитета по сельскому хозяйству и продовольствию провел ее производственную проверку в колхозах «Октябрь» и «Шлях Леніна» Солигорского, «Будаўнік» Любанского районов. Основа концепции новой технологии заключается в следующем: не исключая системы отвальной обработки, можно отказаться от вспашки при подготовке почвы под посев озимых зерновых.

Технология обработки почвы после предшественников (занятый пар или ячмень) состоит из трех операций: лущения стерни, чизельного рыхления и предпосевной обработки с созданием ложа для семян. Чизельное рыхление вместо вспашки выполняется на глубину 20—25 сантиметров чизельными плугами ПЧ-2,5, ПЧ-4,5, рыхлителями-щелевателями РЩ-3,5 или на глубину 14—16 сантиметров чизельными культиваторами КЧ-5,1, КЧН-5,4. При этом как плуги, так и культиваторы в обязательном порядке должны быть оборудованы стрельчатыми рыхлящими лапами захвата 270 миллиметров, а также специальными роторными приставками для мульчирования верхнего слоя почвы стерней. Основная задача операции — глубокое рыхление слежавшегося пахотного горизонта, крошение и мульчирование пожнивными остатками верхнего (5—8 сантиметров) посевного слоя почвы.

Предпосевная обработка почвы выполняется комбинированными агрегатами АКШ-7,2 или АКШ-3,6. За один проход по полю они обеспечивают усадку пахотного слоя и крошение, выравнивание, прикатывание верхнего слоя почвы с созданием подуплотненного ложа на глубине заделки семян.

Технология и применяемые машины обеспечивают высокое качество подготовки почвы. Однако требуется соблюдение следующих исходных условий: по возможности низкий срез растений при уборке предшественника, своевременная и тщательная уборка соломы, лущение стерни сразу же после уборки соломы.

Более сложной выглядит технология обработки пласта многолетних трав, особенно на глинистых и глеевых почвах, однако эффект обеспечивается, если использовать новые машины. Первой операцией технологии является чизельная разделка пласта с помощью чизельных плугов с приставками. Она выполняется в два следа: первый — на глубину 16—18, второй — 25—30 сантиметров. В результате достигается глубокое рыхление и разделка пласта со степенью повреждения не менее 80 процентов.

Предпосевная обработка с созданием семенного ложа выполняется за один или два следа комбинированным агрегатом АКШ-7,2. В результате достигается высокое качество рыхления почвы. Посев осуществляется обычными сеялками СЗ-3,6А с дисковыми сошниками.

В целях совершенствования процесса безлужной обработки почвы под посев озимых в НПО «Белсельхозмеханизация» разрабатываются специальные роторные приставки к чизельным культиваторам КЧН-5,4 и сменные роторные органы к агрегатам АКШ-7,2 (вместо рыхлительных лап) для мульчирования верхнего слоя почвы пожнивными остатками.

Широкое внедрение предлагаемой технологии позволит своевременно и качественно проводить сев озимых в экстремальных засушливых условиях, предотвращать ветровую эрозию и экономить до 40 процентов топлива за счет сокращения технологических операций и повышения производительности труда.

Александр ТОЧИЦКИЙ,
завлабораторией обработки почвы и посева НПО “Белсельхозмеханизация”,
кандидат технических наук.

НА ВОЛЮ ПРОСІЦЦА РАДОК

Некалькі дзесяцігоддзяў Віктар Іванавіч Носаў з Маладзечна падтрымлівае цесную сувязь з нашай газетай. Дасылаў артыкулы аб праблемах культурна-асветнай работы, лепшых людзях раёна. Ні ўзрост (яму за 75 гадоў), ні хваробы не выбілі гэтага чалавека з паэтычнага "сядла". Вось і цяпер ён заканчвае працу над новай кнігай вершаў "Мая песня".

Прапануем увазе чытачоў некалькі вершаў нашага актыўнага аўтара.

Віктар НОСАЎ

МЕДИЦИНСКАЯ СЕСТРА

В моей груди светло и тесно,
На волю просится строка,
Когда тебя я славлю в песне,
Неугомонная сестра.

За то, что ты в огне пожарищ,
В аду железа и свинца
Ползла на первый зов: "Товарищ..." —
Сдирая гарь и пот с лица.

За то, что днями и ночами,
Ведя со смертью смертный бой,
Ты материнскими руками
Нас возвращала снова в строй.

За то, что в этой серой мути
Святой и строгою была,
Не изменила женской сути,
Любовь к солдату сберегла.

Через года я вижу лица,
Что в память врезались тогда.
Но мне все чаще стала сниться
Войной крещенная сестра,

Что наши раны бинтовала,
Убитой много раз была,
Но снова, снова в строй вставала,
Со всей страной к победе шла.

Какими ж мне воспеть словами
Геройски трудные дела
Сестрички, что делила с нами
Печаль и радость пополам.

Я ТЕБЯ, РОДНАЯ, УЗНАВАЛ

(О.П.НОСОВОЙ)

Тусклые, угрюмые плафоны
Желтый свет струили на перрон.
Выходили люди из вагонов,
Хлынув в город мой со всех сторон.

Небо сыпало холодный дождь горстями,
Ветер нервничал, тоскливо завывал.
В каждой девушке влюбленными глазами
Я тебя, родная, узнавал.

Было много среди них красивых,
Нежных, скромных женщин и девчат,
Коих чудной жизнью осчастливил
Славный обирала — "демократ".

Проводив их теплым, добрым взглядом,
Я пошел по улицам один,
Под осенним жутким листопадом,
Как бездомный, жалкий пилигрим.

Было в доме одиноко, пусто...
Я спешил отсюда убежать
С обжигающим, щемящим чувством
На вокзал неласковый опять.

Мысленно кричал я: "Возвращайся,
Милая, будь песнею моей;
Веселей за дело принимайся,
Не печаль, пожалуйста, очей".

Тусклые, угрюмые плафоны
Желтый свет струили на перрон.
Выходили люди из вагонов,
Хлынув в город мой со всех сторон.

РОЖДЕННАЯ В СЕРДЦЕ ТВОЕМ

(И.Ф.СУШКО),
заслуженному работнику культуры республики.

Ты должен мир сложный, чудесный
Любить, как родительский дом,
Который просторен и тесен,
Как самая лучшая песня,
Рожденная в сердце твоем.

Рожденная в музыке света,
В серебряных струях дождя,
В веселии красного лета,
В необозримых полях!

Ты должен неласковой ранью
В синь дивную парусом плыть,
Чтоб страсти эпохи скандальной
Отчизне помочь остудить.

Чтоб подвиг бессмертный, великий,
Свершенный солдатом в боях,
Вновь скорбным и радостным криком
В людских отозвался сердцах.

Ты должен заветной тропинкой
Сквозь боль и ненастье пройти,
Чтоб, рухнув в дороге, былинкой
В саду молодом расцвести.

ПОД ГАРМОНИ ПЕРЕБОР

В сельском клубе, на вечерках,
Под гармони перебор,
Влип я, втрескался в девчонку,
Всем чертям наперекор!

Ее образ вижу дивный
В легком, сладком полусне,
В дымке розовой и синей,
Даже в чуткой тишине.

На одну лишь на минутку
К ней на ферму захожу, —
То ль серьезно, то ли в шутку
В ясны очи ей гляжу.

Ходим часто мы на речку
Звездной ночкой голубой
Перекинуться словечком
С тихой, ласковой волной...

Летом красным, в зимни бури
До горластых петухов,
До упаду мы танцуем,
Тонко чувствуя любовь.

Хорошо на зорьке ранней
По лугам, друзья, пройти, —
Для любимой, для желанной
Из цветов венок сплести.

Я ж давным-давно мечтаю
Нашу жизнь объединить.
А девчонка, соглашаясь,
Просит малость погодить.

■ Гісторыя Міншчыны

ДАСЛЕДЧЫК РОДНАГА КРАЮ

Гэтыя працы, нягледзячы на некаторыя метадычныя недахопы (так, цікавы ў цэлым артыкул "Беларусь" у тт.7-8 WEJ з багатым матэрыялам па межах рассялення беларусаў, апісаннем іх побыту і звычаяў, усё ж не раскрываў у поўнай ступені нацыянальнай сутнасці беларусаў), утрымліваюць каштоўную інфармацыю. А.Ельскі збіраў рукапісныя нататкі да манаграфіі пра Беларусь, да біяграфічнага слоўніка заслужаных асоб Мінскай губерні, а таксама матэрыялы даследавання беларускай народнай спадчыны, міфалогіі, здабытыя ў час шматлікіх вандровак, большай часткай разам з З.Глогерам. На іх аснове А.Ельскі выдаў зборнік "100 прыказак, загадак, прыдумак і гавэндаў для пажытку беларускага /крывіцкага/ народа" /1908/.

Геаграфічныя і гістарычныя апісанні роднай зямлі ў А.Ельскага заўсёды ўзвышаныя, утрымліваюць, акрамя строгіх навуковых, і пабытавыя падрабязнасці, асабістыя меркаванні. За гэта А.Ельскага часам крытыкавалі, але такі метад надаваў яго творам асаблівы каларыт, вобразнасць, пераканаўчасць і трываласць, добра і дакладна адлюстроўваючы дух і лад той ці іншай эпохі, падзеі, часу. У сваіх апісаннях А.Ельскі шырока ўжываў, адрасуючыся да чытача, слова ziomek — зямляк — у адносінах да ўсіх беларусаў, сяброў.

А.Ельскі папулярызаваў творчасць беларускіх дзеячаў літаратуры і культуры. Ён сябар і першы біёграф аўтара "Гапона" і "Пінскай шляхты" В.Дуніна-Марцінкевіча, ад яго прыняў частку архіва. Рукапіс В.Дуніна-Марцінкевіча "З-над Іслачы, або лекі на сон" з пячаткай А.Ельскага захаваўся ў архівах Польшчы. Ён аўтар верша "Вінцуку Дуніну-Марцінкевічу, беларускаму паэту" /1872/. А.Ельскі перапісваўся з Ф.Багушэвічам і іншымі пісьменнікамі.

А.Ельскі перакладаў на рускую мову кнігі, якія лічыў цікавымі для грамадства. У прыватнасці, ён пераклаў кнігу польскага эканаміста Ю.Супінскага "Сем вечароў", паэму А.Мальчэўскага "Марыя", псіхалагічныя даследаванні польскага філосафа Ю.Ахаровіча "Каханне, злачынства і мараль" /1876/, "Пра асноўныя супярэчнасці ў чалавечай душы" /1877/.

А.Ельскі выдаў некалькі брашур з галіны грамадскай педагогікі і этыкі на рускай і польскай мовах. Напрыклад, на рускай мове "Наколькі развіццё пачуцця спагады да жывёлін забяспечвае маральнасць чалавецтва, яго разумовыя і сацыяльныя інтарэсы" /1879/, а таксама на адвечныя тэмы — аб празмернасці багацця, значэнні чалавечай славы і інш.

Публіцыстычная і навуковая дзейнасць прынесла вядомасць А.Ельскаму, а таксама тытул члена-супрацоўніка Імп.Вольна-эканамічнага таварыства ў Пецярбургу і Камісіі гісторыі мастацтва філалагічнага аддзела Акадэміі мастацтваў у Кракаве, ён быў абраны адным з трох старшынь камісіі археалогіі і гісторыі мастацтва на III з'ездзе польскіх гісторыкаў у Кракаве. Ён прымаў удзел у археалагічных з'ездах у Вільні /1890/ і ў Рызе /1896/.

З узростам, асабліва пасля рэвалюцыі 1905-1907 гадоў, погляды А.Ельскага станавіліся ўсё больш кансерватыўнымі, аб чым сведчаць не зусім прыемныя заўвагі на палях зборніка вершаў Я.Купалы "Жалейка".

Памёр Аляксандр Карлавіч Ельскі 27 жніўня /10 верасня/ 1916 года ва ўзросце 82 гадоў у сваім маёнтку Замосце, пахаваны ў Дудзічах.

Жыццё і дзейнасць выдатнага збіральніка і папулярызатара беларускіх гістарычных і мастацкіх каштоўнасцей не былі абмінуты ўвагай даследчыкаў. Яны вывучаліся, акрамя нагаданага вышэй Г.Кісялёва, У.Казберуком, А.Мальдзісам, Я.Янушкевічам. Аднак таго, што зроблена па адраджэнню светлага вобраза А.Ельскага, як і асобных радзімых гістарычнага роду, пакуль зусім недастаткова.

Што ж цяпер засталося ў Замосці ад слыннага мінулага? Вялікі драўляны аднапавярховы сядзібны дом А.Ельскага перажыў першую і другую сусветныя войны. Пасля апошняй у ім месцілася каля 12 сям"яў. Ад пажару аднойчы выгарала сярэдняя частка будынка, і ўлады дазволілі сялянам у цяжкі пасляваенны час разабраць астатняе для будаўніцтва некалькіх хат.

Потым прыгожае ўзвышанае месца былой сядзібы ў акружэнні прысад і алей з клёнаў, елак і лістоўніц нікім не займалася. Толькі нядаўна ў гэты безнагляды пляц, як і ў многія іншыя славутыя гістарычныя месцы, убіліся пранырлівыя спрытнюгі. Тут узнесліся ў стылі "перабудовы" пустыя і нікчэмныя г.зв. дачныя забудовы абыякавых да нашай гістарычнай славы людзей. Нездалёк захаваліся сляды былой рыбагадоўчай сістэмы з некалькіх азяроў з каналамі.

Сённяшнім жыхарам вёскі Замосце не давялося бачыць слаўнага ўладальніка сядзібы. Адна памяць пра яго справы перайшла да вяскоўцаў ад іх дзядоў і бацькоў. Таму яны ведаюць, што А.Ельскі быў вучоным, што ў яго было вельмі многа кніг, што ён недалюбліваў п'яніц. Мне таксама расказалі, што нашчадкі вучонага недзе ў пачатку 20-х перабраліся ў Польшчу і быццам бы наведвалі пазней сваё роднае Замосце.

Вось так народная памяць пераадолела афіцыйную, якой цяпер належыць узнавіць слаўнае мінулае Замосця агульнымі намаганнямі навукоўцаў і аматараў-краязнаўцаў.

Бескарыслівая, узнёслая, дзейная ў сваім самаахвяраванні дзейнасць нашага выдатнага земляка Аляксандра Ельскага павінна паслужыць прыкладам для тых, хто толькі ўступае ў самастойнае жыццё. Прыкладам яснага ўсведамлення і асэнсавання галоўнай мэты жыцця, самаадданага служэння роднай зямлі, яе людзям.

Уладзімір КІСЯЛЁЎ.

(Заканчэнне . Пачатак у №91)

■ Размышления вдали от парадного подъезда

Березовые кресты

Говорят, кто стреляет в прошлое из револьвера, получит в ответ залп из орудий. Я не ручаюсь за точность этого высказывания, но за то, что мы — великие мастера "пулять" в свое прошлое, готов поручиться головой.

Память о минувшем имеет одну особенность: она не должна быть избирательной. Все, что оставили нам наши предки, — это наша история, неповторимые черты народного облика во временном ракурсе, многовековой пьедестал, на котором мы возвышаемся в глазах мирового сообщества или стоим перед лицом других народов на пустом месте.

Во многих городах Европы и по сей день стоят памятники монархам, которым по воле народных масс рубили головы. В окрестностях одного немецкого санатория я видел музей деревенского быта. В очень старом, но еще крепком кирпичном доме собрана утварь крестьянской семьи девятнадцатого века, во дворе расставлен сельскохозяйственный инвентарь того времени. Экспонаты представляют собой огромный интерес. С их помощью видны, как под микроскопом, крошечные части инфузории, маленькие, но уверенные шаги человеческого прогресса. Вот косилка, механизм для вязки снопов. А сколько снопов за свой век связали руками наши бабушки, матери? Хочется низко поклониться тому умельцу, что освободил женщину от тяжкого труда — вязания снопов.

Сразу после Великой Отечественной на территории, испытавшей ужасы оккупации, поражали кладбища немецких солдат. Поражали не только идеальным равнением березовых крестов, нередко увенчанных стальными касками, но и своими размерами: кое-где полосы надгробий тянулись до горизонта, скрывались в дымке полуденного марева.

На территории Беларуси фашистские кладбища лепились к автостраде и железной дороге на Москву. Да оно и понятно. Эти две мощные транспортные артерии были главным направлением группы армий "Центр". По ним рвалась к столице СССР самая мощная армада вермахта. На этом главном пути боевых действий она несла массовые потери.

Прошли годы. Кладбища исчезли. На их месте заколосилась рожь, зазеленели посадки крохотных сосенок, елочек. Ведь оккупанты, боясь партизанских налетов, вырубили вдоль дорог леса, извели даже мелкий подлесок.

Зверства фашистов широко известны. Масштабы хищнического разграбления наших богатств и по сей день не поддаются точному учету. Поэтому кампания по ликвидации захоронений непрошеных гостей воспринималась людьми как своеобразное отмщение бесчинствовавшему пришельцу. Так, во всяком случае, я пытаюсь объяснить это. Сказалась и многолетняя практика уничтожения памятников "проклятого прошлого", особенно архитектурных ансамблей культового назначения. Тут мы преуспели как никто другой. А уж о березовых крестах, да еще на могилах супостатов, ни у кого и на затылке не почесалось.

В 1945 году генерал В.А.Греков с частями 30-й армии освобождал Порт-Артур. Вызвал удивление, а потом и массовое паломничество освободителей мемориал солдатам, погибшим в войну 1905 года. Его воздвигли... японцы. Мраморные надгробья, аллеи розовых кустов, идеальный порядок, высеченные на крестах русские имена и фамилии — все это вызывало и восхищение, и недоумение.

Греков пошел в мэрию Порт-Артура, поинтересовался, из каких соображений такой почет погибшим противникам японских войск. Ответ был по-восточному мудр и с дальним прицелом: "Этот мемориал — память не только русским солдатам. Это еще и напоминание нашим соотечественникам о великой военной победе японского оружия. Мемориал зовет граждан Страны восходящего солнца: "Посмотрите, какого могучего противника мы свалили!" Вот так-то...

А теперь представим себе, что на трассе Брест—Москва мы сохранили в целости хотя бы часть тех крестов, которые поставили немцы. Еще лучше, если бы вместо березовых возвели гранитные. Нетрудно догадаться, о чем бы думали те, кто, путешествуя по Беларуси, увидел бы из окна вагона или автобуса последний приют фашистских оккупантов. Да и нам самим не мешало бы почаще вспоминать героический подвиг отцов и дедов. Они в жарких боях отстояли нашу честь, свободу Отечества и во сто крат умножили славу русского оружия. Может быть, поубавилось бы у некоторых "защитников" народных интересов чудовищной жажды поотнять "зайчиков" из более чем скромных пенсий участников кровавой битвы на полях Великой Отечественной...

Вот какие мысли иногда возникают на совершенно пустом месте. Правда, более пятидесяти лет назад на этом пустыре, где я стою с однополчанином, в четких рядах и шеренгах стояли березовые кресты. Под ними превращались в прах тела эсэсовцев дивизии "Адольф Гитлер", белокурых бестий дивизии "Мертвая голова", пантер-бандитов из танковых войск Гудериана и Клейста. Много они прошли дорог по Европе и так уверовали в свою "непобедимость", что позволяли себе идти в атаку как на прогулку — засучив рукава, сняв каску, расстегнув ворот мундира. Свиным нахальным рылом перла на нас отборная мощь вермахта. А ведь сломали завоевателям хребет. И победный гвоздь в крышу поверженного рейхстага вогнали мы — советские солдаты!

Николай Косаренко,
участник Великой Отечественной войны.

МІКАЛАЙ КІРЫЛАВІЧ ГАЙДУКОЎ

30 жніўня 1994 г. заўчасна памёр Мікалай Кірылавіч Гайдукоў, дэпутат абласнога Савета, намеснік кіраўніка спраў Мінскага аблвыканкома.

М.К.Гайдукоў нарадзіўся 19 чэрвеня 1939 г. у вёсцы Ляхавічы Лепельскага раёна Віцебскай вобласці ў сям"і сялян.

Свой працоўны шлях пачаў у 1961 г. пасля заканчэння Беларускай сельскагаспадарчай акадэміі галоўным інжынерам саўгаса "Курганы" Смалявіцкага раёна.

З 1969 г. працаваў намеснікам старшыні — начальнікам упраўлення сельскай гаспадаркі Смалявіцкага райвыканкома.

У 1970 г. выбіраецца старшынёй Крупскага, а ў 1977 г. — Мінскага райвыканкомаў.

У 1985 г. М.К.Гайдукоў выбіраецца старшынёй калгаса "Новы быт" Мінскага раёна, а са жніўня 1993 г. працаваў намеснікам кіраўніка спраў аблвыканкома.

На ўсіх участках работы М.К.Гайдукоў зарэкамендаваў сябе здольным арганізатарам і ўмелым кіраўніком. Яго заўсёды вызначалі высокі прафесіяналізм, чулыя адносіны да людзей, здольнасць да суперажывання чужой бяды, гатоўнасць прыйсці на дапамогу, падтрымаць добрым словам. Да яго ішлі людзі, з ім раіліся і знаходзілі дапамогу.

Добрасумленная праца і актыўная грамадская дзейнасць М.К.Гайдукова адзначаны двума ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга і двума ордэнамі "Знак Пашаны".

Памёр чалавек, які горача любіў родную зямлю і людзей, для якіх ён многа зрабіў.

Светлая памяць пра Мікалая Кірылавіча Гайдукова назаўсёды застанецца ў сэрцах усіх, хто яго ведаў і разам з ім працаваў.

А.І.Цішкевіч, М.М.Бандарчык, А.І.Гіро, В.М.Дземідовіч, К.К.Дзягілеў, А.У.Зяневіч, В.М.Куленіч, С.П.Кунцэвіч, А.Г.Максімовіч, А.В.Панчанка, М.І.Русы, А.А.Саматохін, У.В.Сасноўскі, К.К.Хвянько, М.І.Хаванскі, М.М.Худая, А.М.Жук, П.К.Зайцаў, І.І.Карповіч, В.В.Майко, Л.Ф.Падгурскі, С.С.Паўлюкевіч, К.І.Туровіч, А.Х.Чаеўскі, М.З.Івашкевіч, А.А.Кузняцоў, У.І.Хадасевіч, Ф.С.Чарнушэвіч.

Выканаўчы камітэт Крупскага раённага Савета дэпутатаў глыбока смуткуе з выпадку заўчаснай смерці былога старшыні Крупскага райвыканкома, намесніка кіраўніка спраў аблвыканкома Мікалая Кірылавіча ГАЙДУКОВА і выказвае спачуванне родным і блізкім памёршага.

Калектыў камітэта па сельскай гаспадарцы і прадуктах харчавання аблвыканкома смуткуе ў сувязі са смерцю намесніка кіраўніка спраў аблвыканкома Мікалая Кірылавіча ГАЙДУКОВА і выказвае спачуванне родным і блізкім памёршага.

■ СПОРТ

"УРАДЖАЙ" ГАВОРЫЦЬ АБ САБЕ

Зноў адроджанае сельскае спартыўнае таварыства "Ураджай" дало аб сабе знаць. Аб гэтым красамоўна сведчыць той факт, што ў мінулыя выхадныя дні ў Слуцку прайшлі фінальныя спаборніцтвы абласных сельскіх спартыўных гульняў. У праграму ўваходзілі: валейбол /мужчыны і жанчыны/, гіравы спорт, лёгкая атлетыка, настольны тэніс, гарадкі, шахматы і шашкі. Спаборніцтвы па футболу прайшлі раней, перамаглі прадстаўнікі Мінскага раёна. Дарэчы, яны таксама выйшлі пераможцамі сярод гіравікоў.

У спаборніцтвах па настольнаму тэнісу перамаглі спартсмены з Маладзечанскага раёна. Мацнейшымі сярод валейбалістаў сталі мужчынская каманда Салігорскага і жаночая Старадарожскага раёнаў. Сярод гарадошнікаў не было роўных валожынскім спартсменам. Дарэчы, у гэтым відзе спорту ўдзельнічаў старэйшы спартсмен — 92-гадовы Канстанцін Цімафеевіч Федасюк.

У спаборніцтвах лёгкаатлетаў камандную перамогу атрымалі спартсмены Нясвіжскага раёна. А сярод пераможцаў трэба адзначыць Рыгора Нікалаеню з Капыльскага раёна, які стаў двойчы пераможцам — у бегу на 1.500 і 5.000 метраў.

Сярод шахматыстаў перамогу святкавалі прадстаўнікі Вілейскага раёна. А ў шашыстаў мацнейшымі былі барысаўчане на чале з майстрам спорту Леанідам Вярцінскім.

У агульнакамандным заліку першае месца занялі спартсмены Старадарожскага раёна. У тройку прызёраў увайшлі Барысаўскі і Мінскі раёны.

Барыс АГАШЫН,
майстар спорту.

ЛЕПШЫЯ СЯРОД ЛЕПШЫХ

З Японіі вярнуліся дынамаўкі Мінска, якія прымалі ўдзел у першым чэмпіянаце свету клубаў мастацкай гімнастыкі.

Сярод лепшых каманд, якія былі запрошаны на спаборніцтвы, дзяўчаты з Беларусі занялі першае месца. За каманду выступалі Ларыса Лук"яненка, Вольга Гантар і Вольга Перапяліца.

"СЕРАБРО" І "БРОНЗА"

У сталіцы Турцыі закончыўся чэмпіянат свету па вольнай барацьбе. Беларускія атлеты занялі сёмае каманднае месца. Сярэбраны медаль у вазе да 62 кілаграмаў заваяваў Сяргей Маль, а Аляксей Мядзведзеў атрымаў бронзавую ўзнагароду сярод атлетаў цяжкай вагі.

У ДРУГОЙ І ТРЭЦЯЙ ЛІГАХ

На чэмпіянаце Беларусі па футболу ў другой і трэцяй лігах праведзены матчы чарговага тура. Сярод каманд другой лігі ў шостым туры варта адзначыць перамогу клуба "Сантанас" з вёскі Самахвалавічы Мінскага раёна. У Старых Дарогах вясковыя футбалісты выйгралі ў мясцовага "Будаўніка" з лікам 2:0. Галы забілі Зыль і Максімаў. У "Сантанаса" сем ачкоў — лепшы паказчык у каманд з нашай вобласці, якія выступаюць у гэтай лізе. А лідзіруе мазырскае "Палессе" — 10 ачкоў.

У трэцяй лізе, дзе каманды выступаюць у дзвюх групах, пасля пяці тураў у групе "А" сярод лідэраў знаходзіцца барысаўская "Фамальгаут".

З УДЗЕЛАМ МАЦНЕЙШЫХ

Чэмпіянат Беларусі па тэнісу сабраў амаль усіх мацнейшых спартсменаў. У адзіночным разрадзе сярод мужчын у фінале сустрэліся мінчане Андрэй Самец і Сяргей Скакун. З лікам 2:1 перамог Самец. Сярод жанчын чэмпіёнкай стала Марына Стэц.

Разыграны ўзнагароды і сярод дуэтаў. Перамаглі Андрэй Самец і Сяргей Скакун, Марыя Стэц і Вера Жукавец.

/НАШ КАР./.

Надвор"е

Сёння ўдзень па вобласці чакаецца воблачнае з праясненнямі надвор"е, пераважна без ападкаў. Тэмпература паветра -- 17 -- 22, у Мінску -- 18 -- 20 градусаў цяпла.

Хатні экран

1 верасня, чацвер

Беларускае тэлебачанне

16.30. ТБ — школе. Паэзія А.Куляшова.
17.05. Праграма перадач.
17.10. "Бімбат".
17.30. Навіны.
17.40. "Муравейка Ціпа". Мультфільм.
17.50. "Жывая гісторыя. "Буквар".
18.05. Зачытайце маё пісьмо...
18.10. Абласныя навіны (Гродна).
18.25. Навіны Бі-бі-сі.
19.00. Чэмпіянат Міжнароднай прафесійнай баскетбольнай лігі. PTI (Мінск) — ЦСК ВПС (Самара).
20.35. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.35. "Маё каханне, мой смутак". Тэлесерыял.
22.35. Пад купалам Сусвету.
22.45. НІКа.
23.00. "Крок".
0.20. Надвор'е.

Канал "Астанкіна"

15.00, 17.00, 20.00, 23.00. Навіны.
15.50. Дзеці Масквы.
16.40. Тэлерадыёкампанія "Мір".
17.25. Дакументы і лёсы.
17.40. Загадка СБ.
17.50, 20.30. Надвор'е.
18.00. Гадзіна пік.
18.25. "Дзікая ружа". Тэлесерыял.
18.50. Аўтарская праграма Л.Філатава.
19.40. Добрай ночы, малышы!
20.40. Масква—Крэмль.
21.00. Лато "Мільён".
21.30. Падарожжа да ведаў.
22.00. "Ялта—Масква—транзіт-94". Закрыццё конкурсу.

Канал "Расія"

15.00, 19.00, 22.00. Весткі.
15.50. Там-там навіны.
16.05. Новая лінія.
16.30. "Гледзячы з Ніжняга".
16.50. М-трэст.
17.05. Будні.
17.45. Свята кожны дзень.
17.55. У свеце аўта- і матаспорту.
18.25. Свая гульня.
19.25. Падрабязнасці.
19.35. "Санта-Барбара". Тэлесерыял.
20.25. Пяць хвілін аб добрым жыцці.
20.30. Гранд-рэпартаж.
21.05. Праграма С.Шолахава.
22.20. Аўтаімгненне.
22.25. Зоркі гавораць.
22.30. Спартыўная карусель.
22.35. Экран крымінальных паведамленняў.
22.45. Зорны дождж.

2 верасня, пятніца

Беларускае тэлебачанне

8.00. Раніца рэспублікі.
8.10. Эканамікст.
8.20. Пад купалам Сусвету.
8.30. Надвор'е.
8.40. Пяць хвілін на жарты.
8.45. "Роздум аб казцы". Д/ф.
9.00. ТБ — школе. Паэзія А.Куляшова.
9.35. "Маё каханне, мой смутак".
10.35. Фільм-канцэрт.
11.05. Роднае слова.
11.35. Сённяшні дзень ахвяр Чарнобыля.
12.35. "Хаджа Насрэдзін".
13.00. "Бімбат".
13.20. "Законны шлюб".
16.35. "Хто сказаў "мяў"?" і іншыя мультфільмы.
16.55. "Бімбат".
17.15. Навіны.
17.25. Навіны Бі-бі-сі.
18.00. Да свята беларускага пісьменства і друку.
20.05. Эканамікст.
20.15. Кінанарыс.
20.25. Пяць хвілін на жарты.
20.30. Кантакт.
20.35. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.35. "У палацы прыбою". Маст.фільм.
23.05. Студыя "Тэлесябрына".
23.20. НІКа.
23.35. Пад купалам Сусвету.
23.45. Надвор'е.

Канал "Астанкіна"

7.00, 10.00, 15.00, 17.00, 20.00, 23.00. Навіны.
8.00. Новы старт.
8.15. Сарока.
8.40. "Дзікая ружа".
9.10. Лідзія Скоблікава. Аўтапартрэт.
9.45. Бізнес-клас.
15.25. "Прададзены смех". 2-я серыя.
16.35. "Лятаючы суслік".
16.50. Азбука ўласніка.
17.25. Кіпр: скрыжаванне болю і надзеі.
17.45. Чалавек і закон.
18.15, 20.35. Надвор'е.
18.20. "Дзікая ружа". Тэлесерыял.
18.50. Поле цудаў.
19.40. Добрай ночы, малышы!
20.45. Чалавек тыдня.
21.05. "Кожнаму сваё пекла".
23.10. Палітбюро.
24.00. Чэмпіянат свету па водных відах спорту. Скачкі ў ваду.

Канал "Расія"

6.00, 11.00, 15.00, 19.00, 22.00. Весткі.
7.00. Час дзелавых людзей.
7.30. "Гарадок".
8.00. Навіны Эй-бі-сі.
8.25. Паехалі.
8.35. Йозеф Сук. Серэнада.
9.00. "Санта-Барбара".
9.50. Тэлегазета.
9.55. "К-2" прадстаўляе: "САС".
10.40. Сялянскае пытанне.
15.20. Студыя "Рост".
15.50. Там-там навіны.
16.05. Новая лінія.
16.50. "Яшчэ не чалавек". 1-я серыя.
17.45. Свята кожны дзень.
17.55. Шарман-шоу.
19.25. Падрабязнасці.Тэлесерыял.
19.35. "Санта-Барбара". Тэлесерыял.
20.25. Рэк-тайм.
21.00. Кліп-антракт. М.Распуціна.
21.05. Зала чакання. "Гандлёвы порт".
22.20. Аўтаімгненне.
22.25. Зоркі гавораць.
22.30. Спартыўная карусель.
22.35. "Таіс". Маст.фільм.

8 канал

1 сентября, четверг

10.00. "Забытое кино?.." Художественный фильм "Гусарская баллада".
19.30. Мультипликационный фильм.
20.05. Телесериал "Место встречи изменить нельзя". 4 серия.
21.20. К сведению.
21.35. БАНТ. Репортаж.
21.45. Художественный фильм "Волчье логово".

2 сентября, пятница

18.00. Семейный сериал "Швейцарские Робинзоны".
18.45. Мультипликационный фильм.
19.15. Городские часы.
19.20. Телесериал "Место встречи изменить нельзя". 5 серия.
20.45. Foxe music /повтор/.
21.30. Время местное.
22.00. Художественный фильм "Женщина в шляпе".

Наш адрас:

220013, гор.Мінск, вул.Б. Хмяльніцкага,10-А,паверх 9, рэдакцыя газеты "Мінская праўда".

ТЭЛЕФОНЫ:
прыёмнай рэдакцыі —68-29-76,
намесніка галоўнага рэдактара —68-25-81,
адказнага сакратара —68-26-48,
сакратарыята —68-26-48,
аддзелаў: Саветаў —68-26-38,
адукацыі і культуры —68-25-76,
сацыяльна—эканамічнага —68-25-43,
грамадска-палітычнага —68-25-42,
інфармацыйна-аналітычнага —68-28-33,
пісьмаў і маральна-бытавых праблем — 68-25-83,
ілюстрацыі —68-25-03,68-26-48,
камерцыйнага — 68-25-86,
бухгалтэрыі —68-26-65.
Тэлефоны карэспандэнцкіх пунктаў:
у Барысаве —(8-277)5-15-61,Вілейцы —(8-271)5-57-86,Нясвіжы—(8-270)5-41-88,
Салігорску — (8-210) 2-49-60.

ЗАСНАВАЛЬНІК — Мінскі абласны Савет дэпутатаў, 220625, г.Мінск, вул. Энгельса, 4.
"Мінская праўда"— орган Мінскага абласнога Савета дэпутатаў.

Галоўны рэдактар М.А.ШЛОМА.

Рэдакцыя можа друкаваць матэрыялы ў парадку абмеркавання, не падзяляючы пункту гледжання аўтара.
Адказнасць за дакладнасць апублікаваных фактаў і іншых звестак нясуць іх аўтары.
Рэдакцыя пакідае за сабой права не ўступаць у перапіску з чытачамі.

Час падпісання ў друк: па графіку 22.10.
Нумар падпісаны ў 22.00.

Набрана і звярстана на настольна-выдавецкім комплексе. "Мінскай праўды".
Друкарня выдавецтва "Беларускі Дом друку".
220013, г.Мінск, пр. Ф.Скарыны, 79.

Тыраж 16550. Індэкс 63923. Зак №92

М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12